Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 13 (17136) | 1986 оной январиин 16, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

ИТАТОРАЙ ҮҮРГЭ, АРЮУСАЛГА ЕХЭ

и-техникын үндэhэ hуури дээрэ оронoй социально-
ческа хүгжэлтые хурдадхаха талаар партиин ха-
байhан асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ хүн
ри эзэлнэ. Тиимэhээ хүнүүдэй даалгагдаhан газар-
рмжотойгоор, эзэн ёhoop, эдэбхи хэшээлтэйгээр,
ьхэлhээ, бүтээсэ ехэтэйгээр, эрхим шанартайгаар
hаа, эдэ зорилгонуудай амжалтатайгаар бэелүү-
байhанинь лабтай. Харин хүн бүхэнэй ажалдаа
хандадаг болохынь тула тэдэнэрэй дунда ойлгуу-
хүмүүжүүлгын, эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри саг
шадабаритайгаар ябуулагдажа байха ушартай.
эл сурталай хүдэлмэрилэгшэд, нэн түрүүн хүн
ээн дүтэ байдаг агитаторнууд гол hуури эзэлнэ.

аторнууд партиин политическэ шугамые олонии-
да нэбтэрүүлдэг үндэр уялгатай. Тэдэнэр ажал-
унда хүдэлдэг, ажаhуудаг хадаа хүн зоной бо-
лтэнүүдые, эрмэлзэлые, hанал бодолые ямаршье
мэдэжэ байдаг. Ушар тиимэhээ партиин полити-
үүлха, ажалдань, ажабайдалдань туhалха, этигэл
идань хүртэхэ аргатай. Өөрөө эрхимээр хүдэл-
амтай, өөртөө болон бусадта эрилтэ ехэтэйгээр
, партиин табижа байhан зорилгонуудые хүнүүд-
уляжа шададаг лэ агитаторнууд харюусалгадаа
гээшэ.

ублика дотор 20 мянга гаран агитаторнууд хү-
эдэнэрэй олонхинь коммунистнууд, комсомол-
ромышленностиин ба хүдөө ажахын мэргэжэлтэд
түрүүшүүл эгээн hургаалтай ба олондо хүндэтэй
байха юм. Жэшээнь, Хорин районой Анаагай
ин фермэдэ агитатораар Ж. Г. Базаров хүдэлнэ.
алишадай, малшадай дунда политическэ асуудал-
хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэдөө, темээ тэдэнэ-
л хэрэгүүдтэй зохидоор холбодог, социалис мү-
рэ ехэтэй болгохо, тэрэниие үргэнөөр харуулха,
нень сасуулха, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые бү-
адабари болгохо гэжэ оролдодог юм. Эдэ бүгэ-
ар фермын коллектив район дотороо түрүү зэр-
на.

доото жэшээ харуулха гээшэ эгээн hайн идхалга,
түмэр замай Тальцы станциин парторганизациин
Л. Л. Дзюба хөөрэнэ. — Бидэнэр хүнүүдтэй
хэдоо, нэгэ-хоёр хүнэй журам алдахада, муугаар
хэрэгээр хүдэлхэдэ, бүгэдын амжалтада, бү-
ективэй ажалай дүнгүүдтэ ямар ехэ хоро хүргэг-
жэ ойлгуулхые хүсэдэгбди. Хүнүүдые ажалдань
а, дахуулан ябаха гээшэ манай уялга. Өөрөө
ьхэлhээ хүдэлхэдөөл, ажалдаа бүхы hанаа сэдь-
бихадаал, уялгаяа дүүргэжэ шадахаш.

атор хүн бүхэнтэй амяарнь хөөрэлдэхэ, ажалай
а гурим алдагшадай ябадалые олоороо зүбшэн
аргануудые хэрэглэнэ. Жэшээнь, түмэр замай
циин хүдэлмэришэн В. А. Гуров хүдэлмэридөө саг
гээгдэжэ ерэдэг, заримдаа бүхэли үдэр үгы
эг, нүхэдэйнгоо ажаглалтануудые тоодоггүй бай-
ушарта агитатор Л. Л. Дзюба тэрэниие шефтээ
итатор нэн түрүүн В. А. Гуровта мэргэжэлээ
удалхадань, бэедээ найдадаг болоходонь, дээдэ
шалгалтада бэлдэхэдэнь туhалаа. Мүнөө Гу-
мэжэлэгдэхэеэ болёо, hайнаар хүдэлнэ, hаяхана
жэшээтэ hайнаар дүүргэhэнэй түлөө станциин
гай захиралтаар шагналда хүртөө.

инскын ЦКК-гай ТЭЦ-эй парторганизациин аги-
д А. С. Булсунаев, А. А. Поляков болон бусад
аhан хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандадаг,
баhан хүнүүдэйнгээ дунда политическэ, ойлгуу-
хүдэлмэри шадабаритайгаар ябуулдаг, хэhэн хү-
тэмдэглэдэг диснингтэй байха юм.

торнуудые нарин hайнаар шэлэн олохо, хубаа-
биха, тэдэнэрэй дунда hуралсал эмхидхэжэ, мэр-
адабаринень саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байха
э удха шанартай. Энэ талаар Улаан-Үдын на-
бын комбинадай, Зэдын вольфрам-молибденэй
ай, Селенгинскын ЦКК-гай, Хорин районой
илсын совхозой, мүн бусад партийна организаци-
н дүй дүршэлтэй. Эдэ парторганизацинуудта
нуудай семинар болон зүблөөнүүд hара бүхэндэ
эдэг, тэндэ агитаторнуудта туhаламжа хүргэг-
эдэнэр дүй дүршэлөө андалдадаг, партийна бюро
ртийна суглаан дээрэ тоосоо үгэдэг гуримтай.

эшье агитаторнууд хаа хаанагүй hайнаар хүдэлнэ,
хүдэлмэри зүбөөр хүтэлбэрилэгдэнэ гэхын ар-
ангаяа колхоз болон совхозуудай, хүдөөгэй бусад
организацинуудай ажал ябуулгада энэ талаар
гдалнууд ушарна. Олохон парторганизацинууд хүн
аhуудаг газарта ябуулагдадаг хүдэлмэридэ анха-
табина, тэрэнь hунгуулиин кампаниин үедэ hэр-
лэ, бэшэ тээнь орхигдоподог байха юм. Иимэ
тэсэхын аргагүй. Политическэ-хүмүүжүүлгын хү-
э таhалдал, амаралта байха ёhогүй. Тиимэhээ
ажалша коллективүүдтэ агитаторнуудые томил-
ажуугаар, хүн зоной ажаhуудаг гэрнүүдые хубаа-
г үргэлжэ хүдэлжэ байха агитаторнууд табигдаха

на организацинуудай, агитколлективүүдэй хүтэл-
эд политическэ хүдэлмэриин, нэн түрүүн агита-
хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэмжээ-
баха уялгатай. Гээгдэлдэ ороhон участогуудай
ин түлөө, ажалай журам ба гурим алдагшадай,
осхоп соохи ажабайдалай түлөө мүн лэ агитатор
гатай. Партийна организацинуудай хүтэлбэри-
итаторнуудай ашаар хүн зонтоёо саг үргэлжэ
байха болоно бшуу. Агитаторнууд даалгагдаhан
дээрээ боложо байhан юумэнүүд тухай партийна
ахын хүтэлбэрилэгшэдтэ ходо мэдээсэжэ байха

үедэ. КПСС-эй XXVII съездэ бэлдэжэ байха
таторнууд айхабтар ехэ хүдэлмэри ябуулжа
Тэдэнэр даалгагдаhан участогууд дээрээ КПСС-эй
ын шэнэ найруулгын. КПСС-эй Уставта оруу-
хубилалтануудай. 1986—1990 онуудта болон
хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Социально-экономическа
н гол шэглэлнүүдэй проектнүүдые хүн зондо
тэдэнэрэй hанамжа, дурадхалнуудые суглуулха.
дамжуулха, КПСС-эй XXVII съездын хүндэлэлдэ
социалис мүрысөөнэй тугые улам дээшэнь үр-
этэй.

ор бүхэн даалгагдаhан участок дээрээ партиин
байгаа стратегическэ хараа шэглэлые хүн бү-
гуулха, арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын
үтээсэ ехэтэйгээр, эрхим шанартайгаар ажаллаха,
иин нөөсэ арга боломжонуудые элишэлжэ, хүсэ-
рэглэхэ, шэнэ түрүү онол аргануудые үргэнөөр
хэ, бүхы юумэ алмаха ба арьбалха гэжэ саг үр-
лдохо зэргэтэй.

орнуудай эдэбхитэй hайн хүдэлмэринь нэн түрүүн
организациин хүтэлбэриhээ дулдыдаха байна.
партийна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд эр-
хүнүүдээ, эрдэм, hургаал hайнтай коммунист-
комсомолшуудаа агитаторнуудаар томилжо, үрэ
р хүдэлжэ шадаха участогыень олохо табяад.
саг үргэлжэ туhалха, эрилтэ ехэтэйгээр хандаха
Агитаторнуудтай hара бүхэндэ семинар, зүблөө
гэргэжэ, тэдэнэрые мэдээсэлэй материалнуудаар
хэhэн хүдэлмэритэйнь танилсажа, саашанхи зо-
ыень тодорхойлон харуулжа байха гээшэ угаа
Энэ талаар партиин райкомууд болон горкомууд
организацинуудта шанга эрилтэ табиха, үдэр
хиналтада абаха ушартай.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИИН ДЕЛЕГАДУУД

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденой кавалер Михаил Махасович Шалуевай гэр бүлын хонишодой бригада Хэжэнгынгээ районой Загаhатын совхоз соо жэлhээ жэлдэ hайн үрэ дүнгүүдые түйлажа байдаг. Суута хонишон өөрынгөө нүхэр Екатерина Хандуевна Пинтаеватай (нэгэдэхи зураг) саг үргэлжэ хонин ажал дээрэ хүдэлнэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада 100 эхэ хонин бүриhөө дунда зэргээр 110 хурьга абажа, хонин бүриhөө 4,6 килограмм нооho хайшалhан байха юм.

Екатерина Хандуевна өөрынгөө баян дүй дүршэл залуушуулда дамжуулан үгэхые оролдожо ябадаг.

Д. САМБУЕВАЙ фото.

Василий Хандажапович Цыренов (хоёрдохи зураг) Захааминай районой «50 лет СССР» совхоздо адуушанаар хүдэлдэг юм. Тэрэ үнгэрhэн жэлдэ 100 гүүн бүриhөө 70 унага абажа, бүтэн бүриноор түлжүүлhэн байна.

Василий Хандажапович гансал урдахи ажалаа хараад ябадаг бэшэ, харин хамтын хэрэгэй хойноhоо хододоо hанаагаа зободог хүн юм. Түрэл ажахынгаа парткомой гэшүүн hэн тула тэрэ совхозойнгоо ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг, урагшаа hанаатай, үнэн сэхэ хүн гэжэ нютаг нугадаа суурханхай.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

БҮХЫ ХҮСЭЕЭ ХҮДЭЛМЭРИДӨӨ

Энэ мүндэлэн гараhан шэнэ жэлэй нэгэ үглөөгүүр «Коммунизм» колхозой hү hаалиин фермэ зорибоб. Наран гаража, үглөөнэй жабар бүри шангаданхай. Малай байрын үүдэ татан орожо ябахадаа, нэгэ залуу хүбүүнтэй уулзажа: «Фермые даагшые хаанаhаа олохо гээшэбиб?»—гээд асуубаб.

—Өөртөө байна hэн. Ошоё,—гээд дахуулан, нэгэ багахан таhалга соо асарба. Эндэл фермые даагша Вера Антоновна Теслеватай уулзажа танилсаа бэлэйбди.

Манай ерэхэдэ, тэрэ үглөөнэй hаам тухай hаалишадтаяа хөөрэлдэжэ, элдэб асуудалнуудые шиидхэжэ байгаа hэн. Иимэ хөөрэлдөөнүүдые Вера Антоновна үдэр бүри үнгэргэдэг юм. hаалишадайнгаа үдэр бүриин дүн гаргахаhаа гадна, тэдэнэй энэ үдэртөө хэхэ ажал тодорхойлдог, колхозойнгоо hониниие хөөрэдэг юм.

— Үнеэдээ hаажа дүүргээд, эндээ сугларжа, сайгаа ууха байхадаа, бүхы юумээ хэлсэдэг гээшэбди. Иигэжэ бултаараа зүбшэн хэлсэхэдэ, юумэн бүтэсэтэй, хүсэтэйшье байдаг. Гэбэшье гол анхаралнай hү hаалидаа хандуулагдадаг. Зарим hаалишадай хэн нэгэнэй hү багаар hаагаа hаань, дары шалтагаанииень элирүүлхые оролдонобди. Тиихэдэ үбhэн болон бэшэшье тэжээлэй асуудалнуудhаа эхилээд зүбшэхэ юумэмнай барагдадаггүй,—гээд Вера Антоновна хөөрэнэ.

Иигэжэл хүн бүхэнтэй хөөрэлдэжэ, тэдэнэй бодол, hанамжа мэдэжэ, хүдэлмэриеэ эрхилхэ гээшэ хүтэлбэрилэгшэдэ ехэ туhатай ха юм. Коммунист Вера Антоновна Теслева хүн бүхэндэ туhалхые оролдожол ябадаг. hаалишадай ажал хүндэ ха юм. Энэ фермэдэ тэжээлээ hаалишад өөhэдөө үнеэдтээ хубаажа үгэдэг. Тиимэhээ энэ хүдэлмэри улаан гараараа хэнэ. Зарим үедэ тэдэниие hайн hайхан үгэнүүдые хэлэжэ урмашуулха, шогложо хүхеэхэ ушар болодог. Заримдаа дутуу дундануудыень сэхэ заажа, хараахашье үе бологдодог. Эдэниие үнэн зүрхэнhөө, сэбэр сэхээр хэдэг хадань В. А. Теслевае фермынь hаалишад, мал адуулагшад хүндэлдэг юм.

Өөрөө hаалишанаар хүдэлhэн, баян дүй дүршэлтэй хүн хадаа ойлгохо байна бшуу. Олон жэлэй туршада районой түрүү hаалишадай дунда ябаhан габьяатай.

— Бүхы наhаараа Вера бидэ хоёр суг хүдэлнэбди. Энэ үе соо элдэб юумэн болоо aaб лаа. Хүсөөг хилээмэеэшье хубаалдаха саг болоошо hэн. Гэбэшье, Вера хододоо согтой, урагшаа hанаатай ябадаг. Бидэнэр соогоо хододоо түрүүлэн дабшагша hэн. Үнеэн бүриhөө гурба мянга гаран килограмм hү hаадаг байгаа. Хүдэлхэдөө абьяастай, ажалаа эмхидхэхэдээ бэрхэ. Тиимэл хадань би фермые даагша болгохыень дурадхаа hэм. Мүнөө болоод байхада, ехэ зүб юумэ хэhэн байгааб гээд hанагшаб,—гээд үнинэй hаалишан Васса Ивановна Борисова мэдүүлбэ.

Тэрэнэй үндэр бүтээсэтэй ажал сэгнэhэн олон грамота, дипломууд Мухар-Шэбэрэй дунда hургуулиин болон республиканска музейнүүд соо табяатай. Тиихэдэ 1982 ондо В. А. Теслевада «Буряадай АССР-эй габьяата малшан» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо hэн.

Харин мүнөө Вера Антоновна район соогоо эгээн томо hү hаалиин фермын коллективые толгойлно. Энэ харюусалгатай хүдэлмэри жэншэдгүй hайнаар дүүргэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Коллективэйнгээ ажалай үрэ дүндэ бүхы хүсэ шадалаа, hанал бодолоо хандуулдаг. Фермын коллективэй hү hааха, гүрэндэ худалдаха арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабари болзорhоонь урид дүүргэhэн ушарта Вера Антоновнагай оруулhан хубита тон ехэ.

Тэрэшэлэн фермые даагша гол ажалайнгаа хажуугаар ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Тэрэ колхозой партбюрогой гэшүүн, Мухар-Шэбэрэй сельсоведэй депутат КПСС-эй райкомой гэшүүн В. А. Теслева өөрынгөөл үнэн сэхэ ажалаар нютаг нугадаа хүндэтэй, нэрэ солотой болоо ха юм. Районойнь коммунистнууд тэрэниие областной конференциин делегадаар hунгаба.

— Энэ жэлэй малай үбэлжэлгэ муу бэшээр эхилэнхэй. Абаhан социалис уялгануудаа заатагүй дүүргэхые оролдохобди. Юрэдөөл, республикынгаа коммунистнуудай урда уляйжа, сайжа байхаар бэшэ, ажалдаа эрхим hайн дүнгүүдтэйбди,—гээд Вера Антоновна мэдүүлээ hэн.

М. ЦЫРЕНОВ.
Мухар-Шэбэрэй район.

АШАГ ҮРЭ, ШАНАР ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Улаан-Үдэ хотын ажалшадай 1986 оной социалис уялганууд

Оронойнгоо социально-экономическа хүгжэлтые саашадань улам хурдадхалгын хараа шэглэл, зохёоhон, партиин съездын урдахи документнүүдэй проектнүүдые баталан абаhан партиин ЦК-гай апрелиин, октябриин (1985 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бүримүhэн дэмжэжэ, Улаан-Үдэ хотын ажалша коллективүүд 1986 онойнгоо социалис уялгануудые баталан абаба.

Эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаhанай, үйлэдбэри хүтэлбэрилгые болон эмхидхэлыень нарижуулан hайжаруулhанай, журам болон гурим саашадань бэхижүүлhэнэй ашаар промышленнэ продукци гаргалгын хэм хэмжээе 4,5 процентээр ехэ болгохо (түсэбынь—3,9 процент). Болзорhоо урид, декабриин 30-да продукци гаргаха жэлэйнгээ түсэб сүм бэелүүлжэ, даабариhаа гадуур 7 миллион түхэригэй, тэрэ тоодо Агууехэ Октябриин социалис революциин 69 жэлэй ойн хүндэлэлдэ 6 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ. Ажалай бүтээсые 3,1 процентээр (түсэбынь—2,6 процент) дээшэлүүлхэ арга боломжо хангаха. Товарна продукциин өөрынь үнэ сэн 0,4 процентээр бага болгохо. ИРТ-165 түхэлэй тэжээл бутаруулан буйлуулдаг 8 түхеэрэлгэ, 100 мянган түхэригэй приборнуудые, 20 мянган хэhэг трикотаж гадар хубсаha, 300 тонно угаагдаhан нооho, соёлой, ажаhуудалай болон ажахын хэрэглэмжын 20 мянган түхэригэй эд бараа болон бусад зүйлэй продукци түсэбhөө гадуур үйлэдбэрилэн гаргаха.

Байгша оной январь—февралиин түсэбhөө гадуур 1,2 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ. Партиин XXVII съездын нээгдэхэ үдэр 8 мянган түрүү хүдэлмэришэд хоёр hарынгаа хубиин даабаринуудые сүм дүүргээд байха.

Гаргагдажа байhан продукциин 22 процентыень эрхим шанартайгаар тушаадаг болохо. 110 зүйлэй шэнэ продукци гаргалгые, тэрэ тоодо арадай үргэн хэрэглэмжын 90 янзын шэнэ продукци гаргалгые хангаха.

Хүдэлмэриин газарые аттестацилгые болон саашадань hайжаруулгые улам эдэбхитэйгээр ябуулха. Эрдэм-техникын дэбжэлтын түйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэн, hэльбэн шэнэлхэ талаар түсэбэй дүүргэлгэ ханган, 50 цех, участогуудые үргэлжэдэнь оньhожоруулха, оньhожоруулагдамал поточно 48 лини, промышленна 25 робот, программна хүтэлбэритэй 30 станок ашаглалгада оруулха, энээнэй ашаар 550 хүниие условноор сүлөөлхэ.

Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ талаар түсэбөөр хараалагдаhан хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлhэнэй, эрдэмэй шэнжэлгэнүүдые нарижуулан hайжаруулhанай ашаар 7 миллион түхэригэй экономическа ашаг олзо олохо. Тэрэ тоодо уралан нарижуулгын болон ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэнэй ашаар 2 миллион түхэригэй экономическа ашаг олзо абаха арга боломжо хангаха.

Бүхы хүдэлмэришэдэй 65 процентыень бригадна подрядай аргаар хүдэлгэдэг болохо.

150 мянган дүрбэлжэн метрhээ бага бэшэ талмайтай байрын гэрнүүдые, hургуулида ороогүй 420 хүүгэдэй байха эмхи зургаануудые элүүрые хамгаалгын, худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой объектнүүдые, «Бурятмебель» нэгэдэлэй бүлэг цехүүдые, ашаглалгада оруулха. Улаан-Үдын 2-дохи ТЭЦ Сэлэнгэ мүрэн дээгүүрхи хүүргэ барилгада homологдоhон мүнгэн зөөриие бултыень хэрэглэхэ. КПСС-эй XXVII съездын нээгдэхэ үдэр барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ хоёр hарынгаа түсэб сүм дүүргэхэ.

Барилга-хабсаралгын бүхы хүдэлмэриин 40 процентыень бригадна аргаар хэжэ, бүхы объектнүүдэй 75 процентыень «эрхим», «hайн» гэhэн сэгнэлтэнүүдтэйгээр ашаглалгада тушааха.

Зүүн Сибириин түмэр харгын Улаан-Үдын отделениин коллектив декабриин 30 болотор гүрэнэй даабаринуудые дүүргээд, 60 мянган тонно ашаа даабариhаа гадуур зөөхэ. 9500 «шанарай рейснүүдые» үнгэргэхэ, тэрэ тоодо партиин XXVII съезд болотор 1500-ень ябуулха, поездын дунда зэргын шэгнүүрые 100 тонноор ехэ болгохо.

Даабариhаа гадуур 410 мянган пассажирнуудые зөөхэ, сүүдхэ соо дунда зэргээр трамвайн 51 вагон линидэ гаргаха, нютагай авиалининүүдээр түсэбhөө гадуур 3570 хүниие, 3800 тонно элдэб ашаа шэрэхэ.

Даабариhаа гадуур, 1.6 миллион түхэригэй эд бараа, тэрэ тоодо КПСС-эй XXVII съездын нээгдэхэ үдэр болотор 200 мянган түхэригэй эд бараа, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудта 130 мянган түхэригэй продукци худалдаха. Арадай хэрэглэмжэ хангалгын түсэб 60 мянган түхэригөөр үлүүлэн дүүргэхэ, хоёр ателье, тушаан абалгын нэгэ комплексно пункт нээхэ, 1860 дүрбэлжэн метр талмайтай 5 магазин, 480 хүнэй hууха ниитын эдеэ хоолои 5 предприяти ашаглалгада оруулха.

1-дэхи ТЭЦ-тэ hэльбэн шэнэлэлгыень болон техническэ талаар зэбсэгжүүлгыень үргэлжэлүүлхэ, уhа халааха нэгэ котел ашаглалгада оруулха.

1986—1987 онуудай үбэлэй хаhада бэлэдхэлгые сентябриин нэгэндэ түгэсхэхэ, нэгэдэхи баниие заhабарилга дүүргэхэ, 200 мянган дүрбэлжэн метр харгы асфальтаар хушаха, «Стрелкэhээ» Октябрьская үйлсэ хүрэтэр трамвайн линии барилгые үргэлжэлүүлхэ.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай эрдэмтэд—400 мянган, hуралсалай зургаануудай багшанар болон студентнэр 1 миллион 940 мянган түхэригэй хүдэлмэри ажахын хэлсээнэй тематикаар хэхэ. Дээдэ эрдэмтэй 3200, тусхай дунда эрдэмтэй 3700 мэргэжэлтэдые хотын институдууд болон техникумүүд бэлдэхэ. Техническэ мэргэжэлэй училищинуудта арадай ажахыда ажаллаха 3500 хүдэлмэришэд hургагдаха. Ахалагша классуудай 12,5 мянган hурагшад ажалай болон амаралтын зунай лагерьнуудта, ажалай нэгэдэлнүүдтэ хүдэлхэ.

Хотын уран hайханай коллективүүдэй хаpалгада 30 мянган хүн хабаадалсаха, 120 мянган хүн библиотекэдэ ябажа, тэдэнэртэ 1 миллион 556 мянган ном үгтэхэ.

Элүүрые хамгаалгын албанай хүдэлмэрилэгшэд ажалшадые хангалгаяа саашадань нарижуулан hайжаруулха, бүгэдэ ниитын диспансеризациие бодото дээрэнь бэелүүлэн, хото соо ажаhуугшадай 60 процентыень диспансернэ саг үргэлжын хангалгада оруулха.

Физкультура болон спортдо улам олон зониие элсүүлхэ талаар хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэхэ. 36 мянган хүниие ГТО-гой нормонуудые тушаалгада хабаадалсуулха, 36 мянган разряднигуудые бэлдэхэ.

Журам болон заршам бэхижүүлхэ талаар хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха. Халаануудай хоорондохи ажалай саг гээлгые эрид бага болгохо, ажалай саг гээлгые бүхыдэнь дунда зэргээр 10 процентээр доошолуулха. Журам болон заршам бэхижүүлхэ хэрэгтэ ажалша коллективүүдэй болон ниитын организацинуудай үүргые улам дээшэлүүлхэ.

Улаан-Үдэ хотоёо үндэр соёл болбосоролтой хото болгохын түлөө тэмсэлые сэхэ шуудаар ябуулха.

Эдеэ хоолой программа бэелүүлхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлдэ Улаан-Үдэ хотын ажалшад горитой хубитаяа оруулха, хүдөөгэй таряашад болон малшадта үзүүлдэг туhаламжаяа саашадань үргэдхэхэ. Хотын предприятинууд болон организацинуудай ажалша коллективүүд хүдөө ажахын объекнүүдые болон гэр байра барилгада 5 миллион түхэригэй хүдэлмэри хэхэ, таряа тарилгын ба хуряалгын хаhада 500-hаа үсөөн бэшэ мэргэжэл түгэс механизаторнуудые республикын колхоз, совхозуудта эльгээхэ, 360 гектарта овощ, 660 гектарта хартаабха ургуулжа, баян ургаса хуряаха.

Улаан-Үдэ хотын предприятинууд болон организацинуудай хамhабариин ажахынуудые саашадань улам эдэбхитэйгээр хүгжөөхэ. Тэндэ 470 тонно мяха үйлэдбэрилхэ, 128 тонно эртын овощ болон бусад эдеэ хоолой ургамалнуудые ургуулха.

Тус социалис уялганууд хотын ажалша коллективүүдтэ зүбшэн хэлсэгдээд, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой бюрогой, арадай депутадуудай Улаан-Үдын горсоведэй гүйсэдкомой, ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой бюрогой хамтын заседани дээрэ баталагдаа. Энэ заседанида хотын предприятинууд болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинуудай секретарьнар уригдаhан байна.

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

«ГАБШАГАЙГААР ХҮДЭЛХЫЕ УЯЛГАЛАА»

«Жилгражданстрой» трестын барилга-хабсаралгын 1-дэхи управлениин штукатур-шэрдэгшэ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Е. А. Ваулина:

— Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэл түгэсэжэ, үшөө нэгэ ехэ дабаан дабагдаба гээшэ. Энэ минии хоёрдохи табан жэл болоно. Үнгэрhэн үе соо бригадамнай олон объектнүүдые барилсаhан, коллективэймнайшье ажабайдалда hайн hайхан хубилалтанууд болоhон байха юм. Жэшээлэн нэрлэбэл, 47-дохи кварталда хүүгэдэй 2 саад, Борсоевой нэрэмжэтэ үйлсэдэ оршодог худалдаа наймаанай дэлгүүр, гадар трикотаж хубсаhанай фабрикын, трамвайн управлениин, багшанарай институдай хамтын байранууд, буряад драмын театрай байшан, олон тоото байрын гэрнүүд болон бусад объектнүүдые барижа, ашаглалтада оруулалсаабди. Байрын шэнэ гэртэ ороhон хүнүүд ехэнхидээл штукатур-шэрдэгшэдэй хүдэлмэриие шүүмжэлхы ёhoop сэгнэдэг гээшэ.

Тиимэhээ манай хүн бүхэн ажалаа эрхим шанартайгаар хэхэ гэжэ оролдодог болоо бшуу. Тиихэдэ бригадын гэшүүн бүхэн хоёрдохи мэргэжэл шудална. Мүнөө бидэнэр гол хүдэлмэриhөө гадуур плиточнигэй ажал адли тэгшээр хэнэбди. Мүн ажалай, үйлэдбэриин журам хараа байса hайжараа. Шэрэ, цемент болон барилгын бусад материалнуудые алмаха гэжэ эрмэлзээнэ, зориhондоо хүрэжэ шаданашье. Тиигэжэ бригадамнай үдэр бүриингөө даабариие hайн шанартайгаар дүүргэнэ. «Трестын эрхим бригада» гэhэн үндэр нэрэ зэргэеэ хэдэн кварталай туршада дээрэ үргэн ябанабди. Коллективэй амжалта түгэсөөр хүдэлхэ хэрэгтэ бригадын партгруппа ехэ нүлөө үзүүлнэ гэжэ хэлэхэ байнаб.

Партгруппадамнай 4 коммунист, партиин гэшүүндэ 2 кандидат тоологдоно. Үнинэй хүдэлмэришэн Екатерина Лукинична Плюснина партгрупоргоор hунгагданхай. Үнгэрэгшэ жэлдэ бригададамнай хүдэлхэеэ ерэhэн шэнэ басагадые хүдэлмэридэнь түргэн дүршүүлхэ, үйлэдбэридэ дайралдадаг элдэб асуудалнуудые партгруппын гэшүүд шиидхэдэг юм. Техническэ мэргэжэлэй училищи дүүргэhэн басагад үйлэдбэридэ хүдэлхэ шадабаригүй ерэнэ. Бригадир М. А. Хлыстова, үнинэй хүдэлмэришэн, коммунист А. Ф. Молчанова гэгшэд тэдэнэрые hурган хүмүүжүүлдэг юм. Залуу хүдэлмэришэд Д. Дамбиева, Г. Сизых, Т. Васильева гэгшэд хүдэлмэридөө түргэн дадажа, мүнөө бэшэнhээ дутуугүй ажаллана. Коллективэймнай хахадынь шахуу залуушуул юм. Мүнөө тэдэнэр бултадаа hайнаар хүдэлдэг болоо. Эндэ коммунист hурган хүмүүжүүлэгшэдэй габьяа ехэ.

Гэбэшье хүдэлмэридэмнай зарим дутуу дунданууд дайралдана. Ашаа дээшэнь үргэдэг тусхай түхеэрэлгэ управлениидэ багадана. Тиигээд лэ эхэнэрнүүд шэрэ, цементын холисо, бусад материалнуудые дээшэнь гараараа үргэнэ бшуу. Энэ талаар СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект соо иигэжэ бэшээтэй: «Шэмэн гоёолгын ажал ехэтэй заншалта хүдэлмэринүүдые мүнөө үе сагай индустриальна аргануудаар hэлгэхэ. Бар хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэриин хэмжээе 25 процент тухайгаар бага болгохо. Барилгын министерствэнүүдэй предприятинуудта тусгаар барилгын техникэ үйлэдбэрилгые горитойгоор ехэ болгохо». Эдэ мүрнүүдые уншахадаа, саашадаа үйлэдбэридэмнай оньhожоруулгын бага түхеэрэлгэнүүдэй бии болохо байhандань найдамаар. Тиигэбэл бидэнэй ажалай бүтээсэ дээшэлхэ, хүдэлмэриин шанар эрид hайжарха байна бшуу.

Үнгэрhэн табан жэл бидэндэ үшөө юугээрээ хэдүүгдээб гэхэдэ, А. Ф. Молчанова Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаа, Е. Л. Плюснина арадай депутадуудай Октябрьска районно Соведэй депутадаар hунгагдаа. Бы Коммунис партиин гэшүүн болоhондоо баяртайб.

АРКСЫН, Ф. ЭНГЕЛЬСЭЙ ЭРДЭМЭЛ ЗОХЁОЛНУУД

ин, Ф. Энгельсэй
зохёолнуудай гур-
и хэблэгдэжэ гар-
С-эй ЦК-гай дэргэ-
зм-ленинизмын ин-
ииие юhэн ботёор
жа байнхай. Науч-
мын үндэhэ hуури
гол шухала зохёол-
й бүридэлдэ оруу-

1846—1852 онуудта бэшэгдэhэн зохёолнуудынь энэ номдо оруулагдаhан байна. К. Марксын «Нищета философии» гэжэ зохёолсор энэ ном нээгдэнэ. Научна коммунизмын түрүүшын программна документ болохо «Коммунис партиин манифест» энэ ботьсоо гол hуури эзэлнэ.

(ТАСС).

КПСС XXVII СЪЕЗД

ПАРТИИН ДОКУМЕНТНҮҮДЭЙ ПРОЕКТНҮҮДЫЕ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭНЭБДИ

МҮРЫСӨӨНЭЙ ҮҮРГЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын үдэрнүүдыэ республикымнай олониитэ эршэтэ ажалаар угтаба. Мүнөө партиин документнүүдэй проектнүүд ажалша коллективүүдтэ зүбшэн хэлсэгдэнэ, һанамжа дурадхалнууд оруулагдана гээшэ.

СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект соо манай Түлишын промышленностиин министерствын предприятинуудай хүдэлмэридэ хабаатай имэ мүрнүүд бии: «Түлишэ болон элшэ хүсэ абалгые, үйлэдбэрилгые ехэ болгоһоной ашаар элшэ хүсэ гамнаха залан шэглэлтэй политикые арадай ажахын бүхы һалбаринуудта түсэбэй ёһоор бэелүүлжэ, оронойнгоо хэрэглэмжые бүхы түрэлэй түлишөөр, элшэ хүсөөр тогтууритай һайнаар хангаха хэрэгтэ түлишын-энергетическэ комплексын һалбаринуудые хүгжөөлгэ зорюулагдана».

Манай министерствын мэдэлэй коллективүүд эдэ үгэнүүдһээ тодорхой тобшолол хэжэ, саашанхи хараа зорилгонуудаа тодорхойлно. Мүнөө предприятинуудай ажалшад байгша оной социалис уялгануудые абажа, КПСС-эй XXVII съездые нэрэтэй солотойгоор, ажалай бодото бэлэгүүдтэйгээр угтахын, амжалтаа арьбадхахын тула эршэтэ социалис мүрысөөе үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрүүлжэ байнхай.

Олон предприятинууд арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудаа, абаһан социалис уялгануудаа болзорһоонь урид дүүргэжэ, республика дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ гараа һэн. Хяагтын модо бэлэдхэлгын пунктын, Ивалгын леспромхозой коллективүүд табан жэлэй даабарине 4,5 жэлэй туршада дүүргээ бэлэй. Тиигэжэ Ивалгын леспромхозойхид үнгэрэгшэ жэлэй түсэбһөө гадуур 111,5 мянган түхэригэй продукци худалдаһан, 23 мянган кубометр модо бэлэдхэһэн, 8 мянган кубометр хюреэдэмэл материал үйлэдбэрилэн гаргаһан байха юм. Октябриин революциин 68 жэлэй ойн урда тээ Баргажанай-Адагай, Кабанскын, Гусиноозерскын райтопсбыдүүд, үшөө 9 предприяти табан жэлэй түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлээ һэн. Гэбэшье Еловкын, Зуун-Мориной леспромхозууд, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй райтопсбыдүүд табан жэлэй даабаринуудые дүүргэжэ, шадаагүй. Тэдэнэр 2 миллион түхэригэй продукци арадай ажахыда дутуу эльгээгээ. Амжалта түгэсөөр ажалладаг коллективүүдэй ашаар министерство үнгэрһэн табан жэлэй түсэбые бүхыдөө дүүргээ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Арбан хоёрдохи табан жэлдэ коллективүүдэймнай урда орёошье, ехэшье зорилгонууд табигданхай. СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект соо хараалагдаһан зорилгонуудһаа уламжалан хараад үзэбэл, манда табан жэлэй эсэс багаар товарна продукциинургалтын хэмжээн 111,1 процентдэ хүргэгдэхэ юм. Үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилэн гаргалга 2,2 дахин дээшэлхэ. 1 түхэригэй товарна продукциин гаргаша 5,1 процентээр, хара түмэрэй прокадай — 28,5, дизельнэ түлишын — 16,6 процентээр доошолхо болоно. Мүн 91 хүн бар хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэриһөө сүлөөлэгдэжэ, ондоо ажалда оруулагдаха. Тиигэжэ ажалай бүтээсэ 12 процентээр дээшэлхэ байна.

Эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха асуудалаар КПСС-эй ЦК-да болоһон зүблөөнэй шиидхэбэринүүдһээ үндэһэлэн, арбан хоёрдохи табан жэлдэ, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ һалбариин хүгжэлтын тусхай зорилготой комплексно программые министерствын мэргэжэлтэд зохёон табяа. Модо бэлэдхэлгын һалбарида гол түлэб модо болбосоруулгые саашадань һайжаруулха, үнэтэй сэнтэй энэ түүхэй эдэй гаргашые бага болгохо хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагданхай.

Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхын тула предприятинуудта шэнэ цехүүдые бариха, һэльбэн шэнэлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаха ёһотой. Жэшээлэн нэрлэбэл, Еловкын леспромхоздо, Хойто-Байгалай модо бэлэдхэлгын пунктда жэлдээ 30 мянган кубометр модо болбосоруулха хүсэтэй доодо склад, Ториин, Михайловкын, Каленовкын ЛЗП-дэ жэлдээ 3,0 мянган кубометр модо тайрадаг цехүүд баригдахаар хараалагданхай.

Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилэн гаргадаг цехүүдые барилгада, һэльбэн шэнэлэлгэдэ табан жэлэй туршада 3,5 миллион түхэриг зорюулагдаха. Ивалгын леспромхозой хүүгэдэй мебель бүтээдэг цехэй барилгада энэ мүнгэ зөөриин 950 мянган түхэригынь һомологдохо юм. Хүдэлгэдэжэ байгаа предприятинуудые техническэ талаарнь зэбсэгжүүлгэдэ ашаг үрэ ехэтэй технологи хэрэглэлгэ, технологическа түхеэрэлгэнүүдые нарижуулан һайжаруулга мүн лэ зорюулагдана. Ажалай эрхэ байдал һайжаруулха, байгаалиин баялигуудые гамтайгаар хэрэглэхэ тушаа, мүн бусад асуудалнууд шэнээр харагдажа үзэгдэхэ юм. Республикын хүн зониие, коммунальна ажахын предприятинуудые түлишөөр хангалга саашадаа эрид һайжаруулагдаха.

Хатуу бүридэлтэй түлишэ (түлеэ залһа, шулуун нүүрһэ) үйлэдбэрилгые хүгжөөлгэдэ табан жэлэй туршада 1,35 миллион түхэриг гаргашалагдаха юм. Энээнэй 320 мянганиинь Дабаан-Горхоной уурхайе ашаглалгада оруулха ябадалда зорюулагдаха. Энэ уурхайда жэлдээ 30 мянган тонно шулуун нүүрһэн олзоборилогдохо. Охин-Булагай уурхайе ашаглалгада 1,01 миллион түхэриг һомологдохоор хараалагдана.

3,6 миллион түхэригэй үнэ сэнтэй 202 мянган тонно түлишэ хадагалха складууд баригдажа, ашаглалгада оруулагдахаар түсэблэгдэнхэй. 42 мянган тонно түлишэ хадагалха Доодо-Ангарай түлишын складай барилгада 1,5 миллион түхэриг зорюулагдана. Баунтын, Мухар-Шэбэрэй, Загарайн болон бусад районуудта түлишын складуудые бариха проектнүүд зохёогдоно.

Байгал шадархи газарай модо отололгын хэмжээе бага болгоһонһоо уламжалан, арбан нэгэдэхи табан жэлэйхиһээ ехэ бэшэ модон мүнөө табан жэлдэ отологдохо юм. Гэбэшье арадай ажахыда хэрэглэгдэхэ модо гамтай наринаар, гаргаша багатайгаар болбосоруулһанай ашаар товарна продукци үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлэгдэхэ байна. Хюреэдэмэл материалнуудые үйлэдбэрилгэ бүхы продукцитай сасуулбал, 1985 ондо бүхыдөө министерствээр 30 процентдэ хүрэһэн байгаа һаа, 1990 ондо бүри һайн шанартайгаар, ехээр гаргагдаха болоно. Зарим предприятинуудай, эмхи зургаануудай доодо складууд һэльбэгдэхээр, модо хюреэдэдэг, болбосоруулдаг цехүүд баригдахаар хараалагданхай. Бүхыдөө арбан хоёрдохи табан жэлэй туршада 12 миллион түхэригэй капитальна һомололго ашаглагдаха юм.

Министерствын олохон предприятинуудта продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар хэрэглэгдээгүй нөөсэ арга боломжонууд бии. Эндэ автомашина болон трактор ашаглалгын коэффициент бэшэнэйхидэ орходоо бага, зарим станок, түхеэрэлгэнүүд дүүрэн хүсэндөө хүдэлгэгдэдэггүй, бар хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэриин хэмжээн ехэ байһаар. Мүн лэ ажалай, үйлэдбэриин журам хазагайруулха ушарнууд үзэгдэһэн зандаа. «Забайкаллес» нэгэдэлэй предприятинуудай түлеэ залһа багаар үгэһэнһөө боложо, райтопсбыдүүд хүн зониие, коммунально-ажаһуудалай эмхи зургаануудые түлишөөр дутуу хангаһан байха юм. Үйлэдбэридэ ушардаг, дээрэ дурсагдаһан эдэ дутуу дундануудые усадхажа шадабал, хүн зониие, эмхи зургаануудые түлишөөр гүйсэд хангахаар гээшэ.

Мүнөө КПСС-эй XXVII съездые угтуулан, министерствын предприятинуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энэ мүрысөөндэ Ивалгын леспромхозой И. А. Спиринэй, Дээдэ-Үдын леспромхозой Е. Е. Юткинэй хүтэлбэрилдэг модо бэлэдхэгшэдэй бригаданууд, Хяагтын модоной пунктын М. И. Криворницинай ударидадаг жолоошодой экипаж, Хёлгын леспромхозой А. А. Соболевой толгойлдог модо отологшодой бригаданууд онсо шалгарна.

Үйлэдбэриин эдэ түрүүшүүлэй дүй дүршэлые олоной дунда дэлгэрүүлжэ, коллективүүдтэ һургаал, жэшээ боломоор ойлгуулжа үгөө һаа, ажалай ямаршье участогуудта амжалта туйлагдахань лабтай. Социалис мүрысөөнэй элсүүлхы, хүмүүжүүлхы үүргые дээшэлүүлхын тула түбхын түрүүндэ оролдохо ёһотойбди. Энээн тушаа КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын проект соо тодо һонороор бэшээтэй: **«Ленинскэ гол ёһонуудта түшэглэн, мүрысөөнэй эмхидхэл нарижуулан һайжаруулха ба аша нүлөөень дээшэлүүлхэ, ёһын тэдыдэ хандаха ба хубилшагүй хуушан онол арга хэрэглэхэ ябадалые зайсуулан усадхаха, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр тарааха, гээгдэгшэдые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха, эдэбхи үүсхэлэй, нүхэд ёһоной харилсаа холбооной ба бэе бэедээ туһалалсалгын ёһо гурим хүгжөөхэ хэрэгтэй».** Партиин гүн удхатай энэ даабарие үйлэдбэридөө шууд сэхээр баримталжа, үйлэдбэриин ашаг үрые эрид дээшэлүүлхээр зорижонхойбди.

Ф. МУХАНОВ,
Буряадай АССР-эй Түлишын промышленностиин министерствын түсэблэлгын-экономическа таһагай начальник.

Областной партийна конференциин делегат

АНХАНҺАА ШАЛГАРАА

Үнгэрэгшэ жэлэй үбһэ хуряалгын халуун хаһын түлэг дундаа ябажа байха үеэр Анаагай совхозой директор Семен Жамбалдоржиевич Жамсуевтай сугтаа ажахынь тэжээл бэлэдхэлгын звенонуудай ажалаар һонирхон ябахадаа, Хори тосхонһоо 70 шахуу километрэй зайда оршоһон холын Хужартын сабшалан хүрэжэ, коммунист Даша-Цырен Дондоковой хүтэлбэрилдэг звеногойхидой хүдэлмэритэй танилсаа һэмди.

Тайгын дундуур годирон ошоһон харгыгаар ойн соорхойдо гаража ерэхэдэмнай, үргэн тала ногоорон харагдаба. Орохо наранай һүүлшын туяанууд үндэр уулые, зүүн урда бөөгнэрэн суглараһан һаглагар хара үүлэнүүдые ягаан-улаан толоор шэмэглэн байгаа һэн.

— Тэнгэриин шарай хубилжал байна. Баһал энэ хашартай болоһон бороониинь адхарна аа гү? Үсэгэлдэртөө яһала бүтээсэтэйгээр хүдэлөөбди. 700 гаран центнер һүрилэгдөө,— гэжэ бидэнтэй мэндэ амараа хэлсэхэ зуураа, Даши-Цырен Дондоков мэдүүлжэ, хажуудаа байһан хүбүүдтэ хандажа: — Түргэхэн энэ сайгаа уужа, ундаяа харягаад лэ, шамдахал болоолди даа. Тармагдаха талмаймнай яһала ехэ байна,— гэжэ хөөрөөгөө тобшохоноор түгэсхэбэ.

Һүүлэй бороогүй үдэрнүүдтэ сабшагдажа, һайнаар хатаһан ногоон тэрэ үдэр орой һүни болотор тармагдаа. Үдэшын боро хараанаар үүлэтэй тэнгэриһээ шүүдэршье унаагүй. Гэбэшье бун хара огторгойһоо мэнэ гэһээр аадар бороо адхархаяа байһаншуугаар үзэгдөө һэн.

Тракторнуудай гэрэл доро тармагдаһан үбһэн бухаллагдаад, абаһаар, һүринүүд болгогдон сомогдобо. Энэ халуун ажал һүниин хоёр саг болотор үргэлжэлбэ. Сабшагдаһан ногооной эхэнхи талмай, хатаһан үбһэниинь бороогой нэгэшье дуһалда дайрагдангүй һүрилэгдэбэ хэбэртэй. Ажалайнь эгээл дүүрэхэ үеэр бороогой түрүүшын дуһалнууд эхилжэ, уданшьегүй аадар адхаршаба. Энэ үдэр үсэгэлдэрэйхиһөө бүри һайн үрэ дүн туйлагдажа, хоёр һүри үлүү табигдаа. Сомогдоһон үбһэнэйнь хэмжүүр 900 гаран центнертэ хүрөөд байгаа һэн.

Тиихэдэ коммунист Даша-Цырен Дондоковой хүтэлбэрилдэг коллективэй гэшүүд районой совхозуудай тэжээл бэлэдхэлгын оньһожоруулагдамал звенонуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ, партиин райком болон арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртөө бэлэй.

Үнгэрһэн, жэлэй үбһэ хуряагын дүнгөөр Даша-Цыренэй звено баһал шалгараһан байна.

Тус коллектив ажалай иимэ дүнгүүдые гэнтэ туйлажа эхилээ бэшэ. Эрхим амжалтанууд эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэриин хэгдэһэнэй ашаар туйлагдаа гэхэдэ зүб болоно.

Урдань механизатораар хүдэлһэн, олоной урда бэеэ эрхим талаһаа харуулһан залуу коммунист түрэл совхозойнгоо нэгэдэхи отделениин хонишодой бригадираар томилогдобо. Хүнгэн бэшэ энэ хүдэлмэридөө ехэл харюусалгатайгаар хандажа, Даша-Цырен Дондоков ажахынгаа хүтэлбэрилэгшэдэй этигэл найдабариие харюулжа шадаба.

Анханһаа ажалша бэрхэ, оньһон техникэдэ дуратай, нобшо ноохой бэшэ, номгон даруу абари зантай, «биб гэжэ бэеэ һайрхажа ябадаггүй» энэ залуу нүхэрые гурбан жэлэй урда совхозой дирекциин шиидхэбэреэр ажахын Буламай отделениин лугомелиоративна звеное даагшаар томилоо бэлэй.

Буламда түрэһэн, эндэ механизаторай мэргэжэл шудалжа, 16 наһатайһаа ажалайнгаа намтар эхилһэн Даша-Цырен Дондоковто звеногойнь гэшүүд бултадаа танил дүтэ хүнүүд бэлэй.

Коммунист Дондоков коллективэйнгээ гэшүүдтэй ажал хүдэлмэри тухай зүбшэн хэлсэжэ, арга боломжонуудаа тоолон хаража үзөөд байхадаа, хамтын подрядай гуримаар хүдэлхые дурадхаа һэн. Иигэжэ ажахы соогоо эгээн түрүүн хамтын подрядай онол арга үйлэдбэридөө шадабаритайгаар нэбтэрүүлжэ, һайн үрэ дүнгүүдые туйлажа захалһан байна. Тэдэнь һараһаа һара бүри улам тогтууритай, найдамтай боложо, залуу хүтэлбэрилэгшын зүрхэ сэдьхэлдэ урма зориг түрүүлһэн байна.

Звеногой механизаторнууд шэнэ онол аргаар ажалладаг болоходоо, илангаяа даажа абаһан оньһон техникэдээ, түлишэ, тоһодолгын материалнуудта эзэн ёһоор хандажа, тэдэниие ашатайгаар хэрэглэхэ гэжэ оролдодог, эдэбхи үүсхэл гаргадаг болобо. Гэхэтэй хамта, звеное хүтэлбэрилэгшэ Д.-Ц. Дондоков хэһэн хүдэлмэриимнай үрэ дүнгүүд гол түлэб сабшалангай ургаса дээшэлүүлгэһээ дулдыдана гэжэ коллективэйнгээ гэшүүдтэ ойлгуулаа. Тэрээнһээ уламжалан, сабшалангуудаа һайжаруулха, наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха талаар горитойхон хүдэлмэри хэгдээ. Тиин жэлһээ жэлдэ үбһэ хуряалгань дээшэлнэ.

— Манай звенодо 980 шахуу гектар сабшалан Хужарта, Баруун-Бэе гэжэ газарнуудта даалгагданхай. Мүнөө зундаа тэрэнэйнгээ гектар бүриһөө 17,8 центнер үбһэ хуряагаабди, энэмнай түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо, 4 центнерээр дээшээ болоно,— гэжэ Дондоков хэлэбэ.

— Хараалагдаһан ёһоорнь, саг болзор соонь газартаа минеральна үтэгжүүлгэнүүдые оруулдаг һаа, бүришье ехэ ургаса хуряажа абамаар,— гэжэ звеное хүтэлбэрилэгшын хөөрөө үргэлжэлүүлэн, үнинэй механизатор, дайнай ба ажалай ветеран Дондок Шагдарович Галсанов нэмэбэ.

— Үнэхөөрөөшье тиимэ. Одоол энэ асуудал районой агропром-нэгэдэл мүнөө сагай эрилтын ёһоор шиидхэхэ бээз гээд найданабди,— гэжэ Даша-Цырен Дондоков зүбшөөбэ.

Мүнөө Буламай отделениин мелиораторнууд, механизаторнууд, луговодууд КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын, КПСС-эй Уставай, мүн 1986—1990 онууд болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектнүүдтэй танилсаад байхадаа, тэдэниие ехэ һайшаан, түрэл Коммунис партиингаа ээлжээтэ XXVII съездые ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтаха эрмэлзэлтэй, шэн зоригтойгоор ажаллажа байна.

Энэ намарай үедэ механизаторнууд Шойндон Мархюев, Даши-Цырен Жапов, Дондок Галсанов болон бусадай хүсөөр 300 гаран гектар сабшалан һэбхирүүлэгдэн борнойлогдоо, 70 гаран гектар шулуунһаа сэбэрлэгдэжэ, һубаг ханаабууд заһабарилагдаа, эрьенүүдынь үргэгдөө, наг шэбхэ гаргагдаа. 90 гаран гектар талмайда олон жэлэй ногоон таригдаһан байха юм. Гадна звеногой механизаторнууд үбһэ хуряалгынгаа техникые заһабарилаад, ерэхэ зунай тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ бэлэн болгожо, тусхай газарта жэрысэ табинхай.

Мүнөө Хойто-Аса, Баян-Булаг, Бүтүү-Булаг гэхэ мэтын газарнуудта тошон халяагдажа байна. Хабарай наруули дулаахан үдэрнүүдэй хүрэжэ ерэхэдэ, луговодууд хайлаһан һайрамай шэмэтэ ундаар газар дайдаяа ундалуулха юм.

Коммунист Д-Ц. Дондоков гол ажалһаа гадуур ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Совхозой парткомой гэшүүн байһан туладаа залуу коммунистнуудые түрүү үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бага бэшэ анхарал хандуулдаг. Тэдээндэ хэзээ ходо туһатай зүбшэл заабари үгэһэн, тиихэ зуураа, тэдэнэйнгээ һанамжа дурадхалнуудые хараадаа абаһан байдаг. Энэнь Даша-Цырен Цыбеновичэй хүн бэеын үшөө нэгэ һайн талыень гэршэлэн харуулна бшуу.

Д-Ц. Дондоков отделениингээ нүхэдэй сүүдэй түрүүлэгшэ юм. Ниитын энэ даабари тэрэниие өөртөөшье, нүхэдтөөшье эрилтэ ехэтэйгээр хандахые баадхана. Архи ууһан гү, али ажалай журам эбдэһэн, үйлэдбэриин хэрэгтэ хохидол үзүүлһэн хүнүүд нүхэдэйнгөө зүгһөө шангаа шүүмжэлэлдэ хүртэхэдөө, саашадаа зүб замда гарахабди гэжэ үнэн үгэеэ үгэдэг, айл зоноо, хани нүхэдөө найдуулдаг.

Гушан дүрбэн наһанайнгаа 18 жэлыень механизаторай хэрэгтэ зорюулһан коммунист Д-Ц. Дондоков партиин гэшүүнэй үндэр һайхан нэрые дээрэ үргэн ябаха зуураа, эрхим түрүү ажалаараа бусадта һайн һайхан жэшээ харуулна.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводто Галина Булгаевна Соктоева гагнууршадай бригадые хүтэлбэрилдэг. Тэрэнэй бригадынхид эрхим ажалаараа завод соогоо мэдээжэ болонхой. Тэдэнэр автомат приборнуудые аргонно аргаар гагнаад, шалгажа тушаадаг, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлдэг. Галина Булгаевна түрэл заводтоо 15 жэлэй туршада хүдэлжэ, ажалаа эрхим һайн мэдэхэ, коммунистын түрүү үүргые һайнаар ойлгохо болоһон урагшаа һанаатай хүн юм. Г. Б. Соктоева — партиин Железнодорожно райкомой гэшүүн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гагнууршадай бригадир Г. Б. Соктоева.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

БУУРАҺАН СОЛОЁО БУСААХААР ГҮ?

ОЛОНОЙ ОРОЛДОЛГО ЭЛСҮҮЛХЭ

Үнгэрһэн жэлэймнай эсэс болохо декабрь һара соо районоймнай ажахынуудта малай үбэлжэлгын харюусалгатай хаһа түлэг дундаа ябажа байгаа һэн. КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын, дурадхагдаһан хубилалтануудтай Советскэ Союзай Коммунис партиин Уставай, мүн 1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектнүүдые зүбшэн хэлсэжэ эхилһэн тэрэ үедэ колхоз, совхозуудаймнай хонишодой бригадануудай коллективүүд хараалһан түсэб, абаһан уялгануудаа сүм бэелүүлхын тула бүхы хүсэл оролдолгоёо элсүүлжэ байгаа. Харин мүнөө хонишодтомнай харюусалгатай хаһа хүрэжэ ерэнхэй. Нэн түрүүлэн һүрэг хонидоо үбэлэй хүйтэндэ ехээр тураангүй ондо оруулхаһаа гадна, үгтэһэн тэжээлээ гамтайгаар гаргашалха эрилтэ табигдана. Тиихэдэ эхэ хонидой отарада ажаллагшад түл абалгадаа эртээнһээ эмхитэйгээр бэлэдэжэ, хурьгадайнгаа байрануудые һайнаар түхеэрээ.

Хони үсхэбэрилгэ ажахынуудай гол һалбаринуудай нэгэн юм. Теэд һүүлэй жэлнүүдтэ район доторнай энэ һалбари элдэб шалтагһаа хүсэд хүгжөөгдэнэгүй. Тодорхойлон хэлэбэл, колхоз, совхоз бүхэндэ урданаймнай дутагдал дахяад лэ дабтагдажа, экономикодонь горитойхон хохидол ушаруулна.

Хони үсхэбэрилгээ саашадань хүгжөөжэ, олзотой һалбари болгохо, юрэнхы дээрээ хонишодой ажалые үндэһөөрнь хубилгаха тухай манай хүршэ Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой Даша-Нима Буодиевич Сундуев өөрынгөө сэдьхэжэ ябаһан һанамжа, дурадхалнуудые дэлгэрэнгыгээр бэшэжэ, «Буряад үнэн» газетэдэ толилуулһан байна.

Юрэнхы дээрэнь абажа харабал, районоймнай ажахынуудта хонин ажалые эрид хүгжөөжэ, саашадаа улам олзотой болгохо арга боломжо бии байха. Урзанда намартаа колхоз, совхозуудта бүхыдөө 45100 эхэ хонин, эмэ зуһагууд үрэжүүлэгдэжэ, үнгэрһэн жэлдэ 31010 хурьган абтаһан юм. Теэд энээниие 1984 онойхитой сасуулбал, аяар 3902 хурьган үсөөнөөр абтаа гээшэ. Энэ хугасаа соо илангаяа Аргатын, Гааргын, Һахалиин совхозуудта хурьгад үсөөнөөр абтаһан байна гэжэ гү, али бүхы район соо 9 мянганһаа үлүү эхэ хонин һубайржа, горитойхон хохидол ушаруулаа. Тиихэдэ түл абалгын эхинһээ зун болотор олон хурьган гарзалаа.

Хонидой ашаг шэмын доошолһон ушар олохон шалтагтай байха. Нэн түрүүлэн ажахынуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд хонишодой ажалые һайнаар эмхидхэхэ, дутагдалыень усадхаха талаар зохихо хэмжээнүүдые саг соонь абанагүй. Хонидой нооһо хайшалһанай һүүлээр һүрэгөө ногоо элбэгтэй бэлшээридэ һайнаар бэлшээжэ, хүсэд таргалуулха эрилтэ табигдадаг гээшэ. Теэд һүүлэй жэлнүүдтэ даалгагдаһан һүрэгөө зунай үедэ хонишодой хэр зэргэ бэлшээдэг байһаниинь шалгагданагүй. Энээнһээ уламжалан олохон отарануудта хонидынь нажартаа, намартаа хүсэд таргалуулагдангүй ондо оруулагдахадаа, үбэлэй хүйтэниие, хабарай хагсуу харалган үдэрнүүдые дабажа бирангүй гарзална ха юм. Тэрэшэлэн зунай бэлшээриин үедэ хүсэд хүшэлжэ таргалаагүй эхэ хонид ороондо муугаар ородог гээшэ. Эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ хаһа удаан болзорто унжагайржа, муу шанартайгаар үнгэргэгдэнэ. Эндэһээ эхи абан, дам саашадаа эхэ хонид олоор һубайрна ха юм.

Үрэжүүлгын удаа үбэлжэлгэдөө бэлдэдэг гээшэ. Эндэ баһал дутагдал ушардаг. Хамтын подрядай гуримаар ажалаа эмхидхээгүй зарим бригаданууд хурьгадайнгаа байра түгэс түхеэрнэгүй. Иимэ коллективүүдтэ хурьгадайнь байра хурьгашадайнгаа томилогдожо ерэтэр түгэс заһабарилагдаагүй, задагай зайдан зандаа байдаг.

Амжалта туйлаха гээшэ хонишоной өөрынь оролдолгоһоо гэжэ нүхэр Сундуев зүб хэлэнэ. Жэл бүхэндэ эхэ хонин бүриһөө хурьга абагшад хурьгашадай ерэхые хүлеэжэ байдаггүй, харин хурьгашанаар ажаллаха шадабаритай залуу хүбүүд, басагадые өөһэдөө бэдэржэ уридаг заншалтай.

Түл абалгын үедэ мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд хонишодой ажалые онсо анхарха ёһотой. Ушарынь хадаа энэ сагта абтаһан хурьгадаа гарзалуулаа һаа, дахяад хурьгадые хаанаһаа абажа, түсэбөө хүсэлдүүлхэ гээшэб. Һүүлэй жэлнүүдтэ хонишодой ажалые хамтын подрядай гуримаар эмхидхэхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Иимэ шэнэ онол арга нэбтэрүүлхэдэ мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэдэй гол хүдэлмэри, уялгань хүнгэлэгдэнэ бэшэ ха юм. Заримдаа ажахынуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд шэнэ гуримаар ажалладаг хонишодоо анхарангүй, ооһэдтэнь найдаад һуудаг заншалтай.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хонидой һүрэг байгуулха, үүлтэрыень һайжаруулха талаар хүдэлмэри һулаар ябуулагдадаг болоо. Тиимэһээ эдэ бүгэдэ дутагдалнуудаа дары усадхахын тула зохихо хэмжээнүүдые эршэмтэйгээр абаха ёһотойбди.

Манай райондо эрхим амжалта туйлажа алдаршаһан хонишод олон. Жэшээлбэл, Уланхаанай совхозой Д. Х. Дамбинов, Хурамхаанай совхозой С. Н. Банаева, Ц. Ш. Батуева, Р. М. Молокова, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Д. А. Тыхеев, Г. Б. Арамхиева, Гааргын совхозой С. Ж. Цыбенова гэгшэд байгша ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 100, мүн дээшэшье хурьга түлжүүлжэ, ажахыдаа тушааһан байна. Тиихэдэ эрье, түлгэнүүдэй отарануудые даажа абаһан Һахалиин совхозой ахалагша хонишон В. М. Степанов, Аргатын совхозһоо Б. Б. Будаин, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозһоо Р. Э. Базаров, Хурамхаанай совхозһоо Б. О. Бужиев гэгшэд хонидой шэгнүүр дээшэлүүлхэ, нооһо хайшалха талаар горитойхон амжалта туйлаа.

Үнгэрһэн намартаа районой ажахынуудта бүхыдөө 46 мянган эхэ хонид үрэжүүлэгдээ. Манай хонишод ерэхэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 85-һаа үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлжэ, хурьган бүхэнөө 20 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэйгээр эхэһээнь һалгааха уялга абаа юм.

Мүнөө ябажа байгаа үбэлжэлгээ эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ, арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ 3500 центнер нооһо, 10600 центнер хонином тарган мяха үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушаахаар хараалһан уялгаяа сүм дүүргэхын тула хонишоднай улам эршэмтэйгээр ажаллана. Манай районой колхоз, совхозуудта хонидой ашаг шэмые дээшэлүүлжэ, олзотой һалбари болгохо арга боломжо бии. Энээниие түрүү хонишодоймнай туйлаһан дүнгүүд элеэр гэршэлэн харуулна. Нэгэ адли эрхэ байдалда хүдэлмэрилөөд хоёр ондоо дүн туйлахамнай эбсэшэгүй. Тиимэһээ түрүүшүүлэйнгээ дүй дүршэлые, онол аргануудые, мүн эрдэмэй туйлалтануудые үргэнөөр дэлгэрүүлжэ нэбтэрүүлхэ гээшэ онсо шухалада тоологдоно. Ондоогоор хэлэбэл, жэгдэ һайн амжалта туйлаха олоной хүсэлэн, оролдолго шадамараар элсүүлхэ зэргэтэйбди. Энэ хадаа мүнөө сагай эрилтэ мүн.

Д. ДОРЖИЕВ,
Хурамхаанай РАПО-гой ахамад зоотехник.

Зураглал

АЖАБАЙДАЛЫНЬ ...

Фекла Емельяновнатай уулзаад хөөрэлдэжэ һуухадаа, тэрэнэй намтараар ехэл һонирхоо һэмби. Энэ юрын ажалша эхэнэр бүхы наһан соогоо хүдөө ажахыда хүдэлһэн, элдэбын ажал хэһэн байха юм. Фекла Емельяновна Заиграевагай бага балшар наһан ехэл хүндэ, хүшэр жэлнүүдтэ үнгэрөө. Үхибүүдэй тон эгэшэнь хадаа бага наһанһаа колхоздо хүдэлхэдөө, гэртэхиндээ бага ехэшье һаань, туһа нэмэри хүргэлсэдэг болоо һэн. Тэрээнһээ доошоо үшөө долоон багашуул гэртэнь байгаа бшуу. Фекла арбан хоёртойһоо тараян ажалай бригадада хүдэлхэеэ ороо бэлэй. Тэрэ үедэ ямаршье техникэ гэжэ байгаагүй. Ехэнхи ажалаа морёор хэдэг байһан гэхэ. Иимэ эрхэ байдалда хүдэлхэдэ, хэды шэнээн хүндэ байһаниинь элитэ. Теэд залуу басаганай эсээб, туляаб гэхые нэгэшье хүн дуулаагүй. Феклада түрүүшын үедэ тракторна бригадын бригадир Терентий Никифорович Жерлов ехэхэн туһаламжа үзүүлһэн, зүбшэл заабари үгэһэн байна. Мүнөөшье болотор тэрэниие сугтаа хүдэлһэн хүнүүдынь һайн һайхан үгэнүүдээр дурсан ябадаг.

Эгээл тэрэ үедэ һууринһаа холо бэшэхэнэ оршодог гахайн фермэдэ ажаллаха хүнүүдэй дуталдахада, Фекла эндэ хүдэлхэ дуратай байһанаа колхозойнгоо хүтэлбэрилэгшэдтэ мэдүүлээ һэн. Иигэжэ арбан гурбатай басаган фермэдэ хүдэлжэ эхилээ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, Шэнэ-Бэрээнэй эрэшүүл Эхэ ороноо, газар уһаяа, гал гуламтаяа хамгаалхаяа баруулжаа ябаба. Тиихэдэнь ажахын бүхы ажал имагтал эхэнэрнүүд, үхибүүд, үндэр наһатайшуул хэхэ баатай болоо һааб даа. Илангаяа механизаторнууд олоор дуталдажа эхилбэ. Шэнэ-Бэрээнэй МТС-эй дэргэдэ трактористнуудые бэлдэдэг түргэн болзорой курса нээгдэжэ, олон басагад энэ мэргэжэл шудалхаяа ороо һэн. Тэдэнэрэй тоодо Фекла Заиграева байлсаа. Арбан табан хоногой туршада эндэ һурахадаа, трактор агтые, мүн бусад хүдөө ажахын техникые хүсэд һайн мэдэдэг болохын аргагүй байһыень ойлгоходоо, тэрэ сүлөөтэй сагтаа, бүхы техникэ, машиные өөрөө шудалжа байгаа. Иигэжэ залуу басаган трактор агтые жолоодохо эрхэтэй болоо һэн.

ДЕПУТАДУУДАЙ ОРОЛДОЛГЫН АШААР

...хүдэлмэриеэ ябуулдаг гэжэ хэлээ һэмди. Бүлэгүүдэй заседанинүүд хоёр һарада нэгэ дахин үнгэргэгдэнэ. Олонхи ушарта депутадуудай бүлэгүүд микрорайонуудай предприятинууд ба организацинуудай партийна, профсоюзай организацинуудтай, ниитын соведүүдтэй, опорно пунктнуудтай нягта холбоотойгоор хүдэлмэриеэ ябуулдаг юм.

Һүүлэй зарлалай һунгалтаһаа хойшо тус районой депутадуудай бүлэгүүдэй заседанинууд дээрэ аяар 96 асуудал хаража үзэгдөө. Тодорхойлон хэлэбэл, ариг сэбэрые сахиха ба болбосон түхэлтэй болгохо тушаа асуудал 10 дахин, байрын гэрнүүдые үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ асуудал 9 дахин, архидалга ба алкоголизмтай тэмсэл ябуулха тухай 8 дахин заседанинууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэз. Юрэнхыдөө, депутадуудай бүлэгүүд элдэб янзын асуудалнуудые хаража үзэдэг, дутагдалнуудые усадхаха тушаа хэмжээнүүдые абадаг байна гэжэ эдэ тоо, баримтанууд гэршэлнэ.

Депутадуудай бүлэгүүд һунгагшадай захяануудай дүүргэлтын хойноһоо хиналта бэелүүлнэ. Һунгагшадай үгэһэн 34 захяагай 14-иинь депутадуудай бүлэгүүдтэ даалгагдажа үгтөө һэн. Мүнөө дээрээ тэдэнэй 7-иинь дүүргэгдээд байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда совет арадай туйлаһан Илалтын үдэрые угтахаһаа урид депутадууд дайнай инвалидуудай, дайнда хабаадагшадай гэр бүлэдэ ошожо, тэдэнэй ажабайдал ба ажаһуудалаар һонирхоһон, тэдээндэ туһалха талаар хэмжээнүүдые абаһан байна.

Архидалга ба алкоголизмтай тэмсэхэ асуудалаар абтаһан КПСС-эй ЦК-гай тогтоол болон РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые бэелүүлхэ талаар зарим тэды хүдэлмэри ябуулагдаа. Депутадуудай бүлэгүүдэй заседанинууд дээрэ парти болон правительствын хараалһан хэмжээнүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ тушаа асуудал зүбшэн хэлсэгдээ һэн. Депутадууд рейднүүдые үнгэргэжэ, магазинууд ба ресторануудта архи худалдаха гурим хэр зэргэ бэелүүлэгдэнэб гэжэ шалгаа. Тэрэ шалгалтынгаа материалнуудые районно Соведэй гүйсэдкомой дэргэдэхи архидалга ба алкоголизмтай тэмсэдэг комиссида дамжуулан үгөө.

Депутадуудай 2-дохи (түрүүлэгшэнь Зүүн Сибириин технологическа институдай барилгын факультедэй декан В. Н. Шутуков), 4-дэхи (түрүүлэгшэнь судна бүтээлгын заводой 3-дахи цехэй ахалагша мастер Н. О. Захаров), 6-дахи (түрүүлэгшэнь Худалдаа наймаанай министерствын РСУ-гай хүдэлмэришэн В. Д. Гречко), 9-дэхи (түрүүлэгшэнь авиапредприятиин авиатехник И. Н. Рощин), 7-дохи (түрүүлэгшэнь шэлэй заводой шулуушан Е. С. Божедомов) бүлэгүүдэй депутадууд бүхы хүдэлмэриеэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр ябуулна.

Тэрэшэлэн депутадуудай 4-дэхи бүлэгэй гэшүүд һунгуулиингаа округуудта ехэ хүдэлмэри ябуулна гээд онсолхо хэрэгтэй. Тэдэнэр Ранжуровай нэрэмжэтэ үйлсэһөө бог шорой зөөжэ гаргаха, Сүхэ-Баатарай нэрэмжэтэ үйлсын 12-дохи гэрэй хоёрдохи дабхарта гараха хэрэлсы заһабарилха, шэнэ бартаа бариха хүдэлмэри эмхидхээ, хэдэн айлда хуурай түлеэ буулгаха асуудал шиидхээ.

Сэлэнгын зүүн эрьедэхи микрорайониие болбосон түхэлтэй болгохо, ариг сэбэр байлгахын тула 6-дахи бүлэгэй гэшүүд һаһала оролдолго гаргана.

Шэлэй заводой тосхоной депутадуудай 7-дохи бүлэг һунгагшадтай хүдэлмэриеэ һайнаар ябуулна. Үнгэрэгшэ жэлэй 9 һарын туршада 23 һунгагша элдэб асуудалтайгаар депутадуудта хандаа. Тэдэнэй нэгэшье гомдол ба дурадхал анхаралгүй орхигдоогүй. Хүшэр, орёо асуудалынь районно Соведэй гүйсэдкомдо үгтөө, зарим асуудалнуудыень депутадууд өөһэдөө шиидхээ, заримандань зохихо харюунууд үгтөө. Жэшээлхэдэ, эрхэтэд Е. С. Шишмагаева, Е. Г. Вайпошникова гэгшэдтэ түлеэ залһа худалдажа абахадань туһалаа, эрхэтэн Л. И. Багдуевагай гэр байрынь байдалые хаража үзөө, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшын үгы болоһон паспорт ба үнэмшэлгые һэргээн бэшүүлжэ абаха хэрэгтэ туһалаа гэхэ мэтэ.

«Сокол» тосхоной депутадуудай 9-дэхи бүлэг өөрынгөө микрорайондо горитой хүдэлмэри ябуулдаг юм. Ажаһуугшадай дунда «Жэшээтэ үйлсэ», «Жэшээтэ гэр» гэһэн конкурс, үйлсэнүүдээ бог шоройһоо сэбэрлэхэ талаар субботник тэдэнэй хүсөөр үнгэргэгдөө, «Алтан намар» гэжэ һайндэр эмхидхэгдээ, тэндэхи дулаанай трасса заһабарилагдаа.

Районой депутадуудай олонхи бүлэгүүд өөрынгөө баталан абаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ гэжэ оролдоно. «Солдатский» тосхоной 10-дахи бүлэгэй үсэд оролдолгын ашаар хүүгэдэй саад капитальнаар заһабарилагдаа, футбол, хоккей, сана, хүнгэн атлетикын секцинүүдтэй хүүгэдэй клуб нээгдээ, футбол наадаха поли түхеэрэгдээ.

Бүлэгүүдэй хүдэлмэри хадаа депутадуудай эдэбхи үүсхэлһээ ехээр дулдыдадаг. Тиимэһээ тэдэнэр гол түлэб һунгуулиин округуудта ябуулдаг хүдэлмэриеэ һайжаруулжа, хүн зонтой холбоогоо бэхижүүлдэг гээд хэлэхэ хэрэгтэй. Һүүлэй үедэ районно Соведэй 33 депутат өөрынгөө уялгануудые яажа дүүргэдэг тухайгаа бүлэгүүдэй заседанинууд дээрэ хөөрэжэ үгөө. Районно соведэй депутадууд — Элүүрые хамгаалгын министерствын автопредприятиин жолоошон Н. Д. Зарбулаев, Буркоопсоюзай барилгын управлениин бригадир Л. Д. Казазаев, горпромторгын 21-дэхи магазинай наймаалагша В. Д. Поветкина, «Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй эсхэгшэ В. Е. Викулина, Байгал-Сэлэнгын техучастогай механик В. М. Лукьянов, РСФСР-эй тусхайта пенсионер В. А. Сахьянов, 3-дахи больницын врач Б. Г. Муруева болон бусад илангаяа эдэбхитэйгээр ажаллана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачев партиин ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленум дээрэ элидхэл хэхэдээ, иигэжэ зааһан байна: **«Хүндэ, тэрэнэй ажалда, материальна һуудал байдалдаа ба амаралтада хабаатай бүхы юумэнүүдтэ бидэ эгээл анхаралтай байха ёһотойбди. Энэмнай бидэндэ политикын гол шухала асуудал болоно».** Эдэ үгэнүүд депутат бүхэндэ хабаатай. Юундэб гэхэдэ, «Хэн Соведтэ хүдэлнэб, тэрэ хамагай түлөө харюусалгатай» гэжэ хэлэдэг байна ха юм. Депутат хадаа һунгуулиингаа округой хүн зонтой нягта холбоотой, тэдэнэй һуудал байдалые эгээл һайнаар мэдэдэг зон байна бшуу. Ушар тиимэһээ депутадууд хадаа ажалшадай аша туһада ехэ юумэ хэхэ арга боломжотой хүнүүд болоно. Энээниие депутадуудай бүлэгүүдэй түрүү дүй дүршэл гэршэлнэ.

Е. ШАНТАКОВА,
арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдкомой эмхидхэлэй-инструкторска таһагай инструктор.

ГДР. Тюрингын Гота городтохи «Герман Хаак» гэжэ хэблэлэй фирмын 200 жэлэй ой тэмдэглэгдэбэ. Энэ хэблэлэй продукци үргэнөөр мэдээжэ. Географическа атласуудые, һуралсалай ханада үлгэдэг болон контурно картануудые 40 гаран гүрэндэ тэрэ тоодо социалис бүхы оронуудта эльгээгдэдэг. Хилын саанахи захилнуудые дүүргэжэ, «Герман Хаак» 120 ондоо хэлэн дээрэ географическа картануудые хэблэн гаргадаг.

АДН—ТАСС-ай фото.

ТАСС — АПН: ХИЛЫН СААНАҺАА

ЛИВАНАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ГУЙЛТААР

НЬЮ-ЙОРК. Ливанай правительствын гуйлтаар ООН-ой Аюулгүйн Совет энэ араб оронон урда хубидахи хүндэ хүшэр байдалые зүбшэн хэлсэжэ захалба.

Израилиин булимтарагшад Ливанай урда хубидахи районуудай хүн зониие хайра гамгүйгөөр баһамжалан доромжолно, хардалга гүрдэлгэнүүдые хэнэ. Тиихэдээ Ливанай хүн зониие дарлан богоолнолно гэжэ Ливанһаа ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ Р. Фахури мэдээсэбэ. Израиль Ливанай агаарай дайда болон уһа руу саг үргэлжэ нэбтэрэн ороно. Тэрэнэй политика Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые гуримшуулан шиидхэхэ, тогтонижоруулха байдалые буруу һүргэнэ гэжэ Р. Фахури тэмдэглээ.

Ливанай жэшээ араб гүрэнүүд болон арад удта эсэргүүгээр Израилиин бэелүүлжэ байдаг хардалга гүрдэлгын политикые элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ Ливиин, Нэгэдэмэл Араб Эмирадуудай Катарай, Мадагаскарай, Саудовска Аравиин, Болгариин ба бусад оронуудай делегадууд мэдүүлбэ. Дүтын Зүүн зүгтэхи уршагта байдалай түлөө араб гүрэнүүдтэ, арадуудта эсэргүү Вашингтоной ябуулгые буруушаажа байһанаа Ливан мэдүүлнэ гэжэ Сириһээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ Д. Аль-Фаталь хэлээ. Араб оронуудай арадуудые үбдэг дээрэнь һүгэдүүлхэ гээшэ Дүтын Зүүн зүгтэ американ политикын бэелүүлдэг гол зорилго болоно.

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЭЙ ДҮРБЭДЭХИ ШАТА

ЖЕНЕВЭ. Ядерна болон замбуулинай буу зэбсэгүүд тушаа США-гай делегацитай хэгдэдэг хөөрэлдөөнүүдэй дүрбэдэхи шатые үнгэргэхын тула СССР-эй делегаци январиин 14-дэ эндэ ерэбэ.

Хөөрэлдөөнүүдэй шэнэ шатын онсо зүйл юуб гэхэдэ, тэрэ СССР-эй болон США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй эндэ, Женевэдэ, болоһон уулзалгын һүүлээр хоёр һара үнгэрөөн хойно болохо байна гэжэ делегациие хүтэлбэрилэгшэ В. П. Карпов аэропорт дээрэ буумсаараа хэлэн мэдүүлгэ соогоо тэмдэглээ. Энэ уулзалгын үедэ шухала үгэеэ ойлгоолсолгонуудаа туйлагдаһаниинь мэдээжэ. Хөөрэлдөөнүүдые түргэдхэхэ тухай шиидхэбэри абтаа һэн. Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулха, тэрэниие газар дээрэ үйлэдбэрилгые болиулха, ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха, хорооха, стратегическэ тоггууритай байдалые бэхижүүлхэ гээшэ хөөрэлдөөнүүдэй гол зорилго болоно гэжэ батадхагдаа. Ядерна дай үүдхэхэгүй тухай үгэеэ ойлгоолсолго, сэрэгэй булюу хүсэтэй болохо эрмэлзэлые болюулалга совет-американ хамтын мэдүүлгэ дотор тодорхойлогдоо һэн.

Эдэ үгэеэ ойлгоолсолгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ гэһэн зорилго совет болон американ делегацинуудай урда табигдана. Энэнь замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые саараха, зохихо ядерна зэбсэгүүдые хоёр дахин хорооохо, Европодо дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүд тушаа забһарай хэлсээнүүдые баталха гэхэ мэтэ асуудалнуудта сэхэ хабаатай байна.

Хүгжэлтэ дэбжэлтэ дары түргөөр туйлаха, хоёр талаһаа үгэеэ ойлголсогдоогүй асуудалнуудые хамтаараа шиидхэхые оролдохо хүсэлэнтэйгөөр СССР-эй делегаци Женевэдэ ерэһэн байна. Американ тала бүтэмжэтэй һайнаар хандаха аабза гэжэ тэрэ тоолоно. Энэнь хөөрэлдөөнүүдэй бүхы гурбан шагнэлдэ, нэн түрүүн замбуулинай асуудалнуудта хабаатай байна. Хэрбээ США-гай «одото дайн байлдаанүүдай» программын бүхы уршаг туһагүйдые, хойшолонгуудые ойлгожо, зүбөөр сэгнээ гээшэ һаань, уласхоорондын аюулгүй байдалай, буу зэбсэгүүдые хурнаалгын асуудалнуудые бүтэмжэтэй һайнаар шиидхэхэ зам нээгдэхэ байна гэжэ М. С. Горбачев тэмдэглээ һэн.

Дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй Женевэдэ уулзалгын һүүлээр бүхы оронуудай арадууд имагтал иимэ шиидхэбэринүүдэй абтаха байһыень хүлеэнэ. Тэдэнэй этигэл найдал харюулагдаха ёһотой.

Хүндэмүүшэ халуунаар угтаһанайнь түлөө В. П. Карпов СССР-эй делегациин үмэнэһөө городой засагаархидта, ажаһуугшадта баяр баясхалан хүргэбэ.

[ДУ]РАДХАГДАҺАН ХУБИЛАЛТАНУУДТАЙГААР

[...]А. Зүбшэн хэлсэгдэ[...]үлээр КПЧ-гэй XVII [...] үзэмжэдэ табигдаха [...]даһан хубилалта[...] Чехословакиин Ком[...]партиин Уставай тек[...] Чехословакиин хэблэл [...] Чехословакиин ком[...]уудай ажабайдалай [...] хуули хүгжэнги со[...]общестые байгуул[...]тиин хүтэлбэрилхы [...]бэелүүлхэ талаар шу[...]ха шанартай байна [...] «Руде право» газетэ [...]тын асари ехэ удхые [...]хэдээ бэшэнэ. Тэрэ[...] марксистско-ленинскэ ү[...]ри, КПСС-эй ба аха [...]ад партинуудай дүй дүршэлые зохёохы ёһоор хэрэглэлгэ КПЧ-гэй ажал ябуулгада үндэһэ һуури табидаг гол ёһонууд болоно.

Социализмые, тэрэнэй материальна баазые, обществын политическэ ба оюун ухаан бодолой ажабайдалые хүгжөөлгэ партиин урда шэнэ, бүри орёо нарин зорилгонуудые табина. Энээнтэй дашарамдуулан, ороной экономическа ба социальна хүгжэлтые хурдадхалгын зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ, арадай ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ, эрдэм-техникын дэбжэлтын ба социалис экономическа харилсаанай үндэһөөр тэрэниие эрмэдхэлгэдэ партиина организацинуудай болон эмхинүүдэй, КПЧ-гэй гэшүүн бүхэнэй урда табигдаһан эрилтэнүүдые тэдэнэй гүйсэд дүүрэнээр элирхэйлэн харуулхын тула Уставай зарим дүримүүдые тододхохо, нэмээхэ шухала болоһон байгаа гэжэ «Руде право» газетэ тэмдэглэнэ.

Дурадхагдаһан хубилалтанууд Уставай үүргые дээшэлүүлхэ, КПЧ-гэй болохоёо байгаа XVII съезд дээрэ хараалагдаха ёһотой зорилгонуудые бэелүүлгэдэ тэрэниие партиин нүлөө ехэтэй зэбсэг болгохо уялгатай гэжэ «Руде право» газетэ тэмдэглэнэ.

БҮРИМҮҺЭН ҺАЙШААН ДЭМЖЭБЭ

ВАРШАВА. СЭВ-эй сессиин 41-дэхи (ээлжээтэ бэшэ) заседаниин дүнгүүдые хаража үзэһэн ПНР-эй правительствын Президиум 2000 он хүрэтэрхи үедэ СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай Эрдэм-техникын дэбжэлтын комплексно программые бүримүһэн һайшаан дэмжэбэ.

Комплексно программа дотор хараалагдаһан зорилгонуудые гүйсэд бэелүүлгэ ПНР-эй арадай ажахыда хубилалтануудые хэлгые түргэдхэхэ, ажалай ба материальна нөөсэнүүдые алмаха, экономикын ашаг үрэ ехэтэй һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ мүнгэ зөөриие элсүүлэн таблха арга олгохо байна гэжэ правительствын Президиумэй заседани тухай эндэ толилогдоһон мэдээсэл дотор тэмдэглэгдэнэ. Программын үндэһэ һууринда табигдаһан шэнэ түхеэрэлгэнүүд, технологи Польшын экономикын үйлэдбэриин хүсые шэнэдхэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, энээнэй ашаар ажалшадай ажабайдалые саашадань бүри һайжаруулха арга олгохо байна.

КПСС-эй XXVII съездэ зорюулагдана

Николай ДАМДИНОВ

ЗАЛУУ ХҮНЭЙ ЗАМ

(Шэнэ поэмэһээ хэһэгүүд)

1.

Элдин хонгор дайдадаа
Эсэгэгүйгөөр ургаһан
Эжэлтуев Эрхэтэ
Номгон даруу абаритай
Норжомо эжынгээ
энхэрэлээр
Нойто, хүйтэндэ зобонгүй,
Бордоһо саһанда даарангүй,
Болбосон наһаяа хүсөө һэн.
Хадалиг, талалиг, тайгалиг
Хандагайта нютагтаа,
Олон айлаа нэгэдүүлһэн
«Ошон» гэжэ колхоздоо
Үнеэ тугалай хойноһоо
Үдэр бүхэндэ дугташан,
Эжэлтуева Норжомо
Эрхим һаалишан гэгдэлэйл.
Гараһан ганса хүбүүгээ
Гарынь ганзагада хүргэхэ,
Хүлынь дүрөөдэ хүргэхэ,
Хүсэл урдаа табинхай,
Хэды зүдхөө гээшэб даа!
Сагаан сэбэр самсаараа
Сасуутанһаа дутангүй,
Элүүр бэеын шандааһаар
Эдир нүхэдһөө гээгдэнгүй,
Эрхэтэ хүбүүн ургаба,
Арюун зунай эхиндэ
Арбадахиие дүүргэбэ.

Элдин хонгор дайдадаа
Эсэгэгүйгөөр ургаһан
Эжэлтуев Эрхэтэ
Арбан зургаа хүрэхэдөө,
Асуугаа һэн эжыһээ:
— Аргатай һаа, харюуса,
Аргагүй һаа, орхёорой.
Алтан энэ дэлхэйдэ
Абатай хүбүүн ёһотойб даа.
Баабаймни хэн байһан юм
бэ:
Баатар шуран эрэ гү,
Аралжааша этэгээд гү,
Али миниие лэ ушарһан
Аляа мэхэгүй амитан гү? —
Абари зөөлэн Норжомо
Асуудалдань маргажа,
Абяагүйхэн үнгэрбэ.
Хойто үдэрынь үдэшэлэн.
Хожом саашань болгонгүй,
Эхинэй холын ушарые
Эжын хүбүүндээ хөөрэбэ:
— Хадалиг, талалиг,
тайгалиг
Хандагайта нютагһаа
Хари холодо гарангүй,
Эндээ үлэһэн дээрэһээм,
Эсэгэгүйгөөр ургаалши.
Хара үдхэн һахалтай,
Хада уулаар зүргэтэй,
Эрэ хүдэр геолог
Эсэгэш байһан юумэл даа.
«Алтай, Кавказ, Ураалаар
Алишье зүгтэ ябахабди,
Малгай табиһан газарнай
Манай бууса болохол даа,
Эдеэ шанаһан газарнай
Эжэл нютагнай байхал даа.
Агуу һайхан оронооро
Аяншалжа гарахабди.
Гүрэндэ шухаг малтамал
Гүрдэн, бэдэрэн
ябахабди»,—
Гэжэ намайе идхаа һэн
Гэдэргэ-һөөргэгүй геолог.
«Хандагайта нютагһаа
Хажуу тээшээ гарахагүйб,
Алтай, Ураал, Кавказаар
Аяншалжа бирахагүйб.
Шухала ашаг малтамал
Шудалан бэдэржэ ябахадаа,
Алтан мэтэ амарагые
Аян замдаа олоорой.
Һамһаа үлүү инагые
Наһанай нүхэр
болгоорой»,—
гэжэ юрөөгөөд үлөө һэм,
Үнэн үгэеэ хэлээ һэм.
«Халаг... хайран юумые...
Хамаг жаргални
эбдэрбэ»...,—
Гэжэ хэлээд лэ, геолог
Гэмэрэн, гомдон, ошоо һэн.
Даллан, эрьен, зүг татан,
Далда үгы болошоо һэн.
Нэрэ алдар, обогыень
Нэхээд, хүбүүмни,
яахашниб.
Эхэшни өөроо зэмэтэйлби,
Энээниием хүлисөөрэй».
Абяагүй удаан һууһанаа
Аалиханаар хүбүүниинь:
— Эжы, шамайе гэмнэхэ
Эрхэгүйлби,— гээ һэн ха.—
Түби дэлхэйдэ намайе
Түрэһэн хүмни гээшэлши,
Хүлыем мориной дүрөөдэ
Хүргэһэн хүмни гээшэлши.
Анха баганаам тамалһан
Асуудал одоо элирбэ.
Ажабайдалдаа саашадаа
Амар ябахал сэдьхэлни! —
Эжын нюдэнһөө нулимса
Эжэлүүдгүйгөөр мухаряа
һэн.
— Эрхэ монсог үримни,
Эрхим гээшэш... һайнши
даа! —
Ургажа ерэһэн үриингөө
Урматай үгэ хэлэхэдэ,
Баярлахагүй түрэлхид
Байдаг юм аал дэлхэй
дээр?

2.

Эжэлтуев Эрхэтэ
Эрхим һурагша гэгдээгүй.
Тархяар яһала хүсэтэйш
һаа,
«Таба» абахань хоморхон,
Үнэн сэхэ «дүрбэн» дээр,
Үлүү дээгүүр шүүрэнгүй,
Арбан жэлэйнгээ һургуули
Ахижа гараһан байдаг лэ.
Эртэ урдын түүхэдэ
Эрхэтэ хүбүүн дуратай һэн.
Амар заягүй сэрэгшэ
Ахилл баатарай габьяатай,
Оньһон хурса ухаатай
Одиссейн орёо ябадалтай
Абай Гэсэрэй туужые
Адлидхажа үзэдэг һэн.

Хинидэ хүсөө хаянгүй,
Химли физикэ хоёрто
Шуналаа баһа табидаг һэн:
«Шухала, хэрэгтэй»,— гэдэг
һэн.

Гансал ном уруу шагаагаад,
Гадаһан шэнги һуунгүйгөөр,
Али забһартань Эрхэтэ
Ажал тээшэ зүдхэнгеэр
Арбадахияа дүүргэлэйл.

Түргэн саг соо шуумгайгаар
Түлеэ хахалан бэлдэхэ,
Урилга хүлеэжэ байнгүйгөөр,
Уһа оролдон асарха,
Үхэр малдаа хорёо соо
Үбһыень үгэхэ гэхэ мэтээр
Носожо, гүйжэ, үрдижэ
Норжомо эжыдээ туһалдаг
Эрхэтэ хүбүүн байһан
юм,—
Энэнь хэды һайшаалтайб!
Институдай асуудал
Эрьюулбэгүй тархинень.
«Дүрбэн хүнэй конкурсы
Дүмэн байжа гаталуулха
Дүтын түрэлтэй бэшэлби,
Улаан-Үдэ, Эрхүүгээр
Уһа сохижо тэмэгэшээд,
Унаад гэртээ бусанхаар,
Аажам түрэл нютагтаа
Ажаллахадам ядаг юм,
Үхэр малаа колхоздоо
Үдхэлсэхэдэм ядаг юм?» —
Гэжэ Эрхэтэ ухаандаа
Гэнтэ бэшэ шэбшэлэйл,
Үнэн мэхэгүй зүрхөөрөө:
«Үлэхэм»,— гэжэ
шиидэлэйл.

3.

Үбһэндэ орохын урда тээ
Үргэн ногоон зүлгэ дээр
Хандагатайн залуушуул
Жаба шадалаа туршалдан,
Бүхэ барилдаа үүсхэбэ,
Бүгэдэ зоноо баясуулба.

Үүлэгүй сэнхир тэнгэриин
Үндэр гээшэнь гайхалтай,
Шаргал наранай гамгүйгөөр
Шарахаш гээшэнь һүрөөтэй.

Хандагайтынхид шууялдан,
Хараха, хүхихэ дуратайнууд,
Дүрбэн, найман зүг тээһээ
Дүхэрнглэжэ һуушанхай.
Боли, орхи гэлтэгүй
Боосолдоһоншье хүнүүд бии,
Шанга шангаар
бадашалдаад,
Шаасалдаһаншье тэнэгүүд
бии.

Ангама халууе тухайлжа,
Айраг тарагаа асараашад
Хүнэг, түйсэеэ гаргажа,
Хүртоод, балгаад абана ха.
...Хорин шираг хүбүүдүүд
Хоёр тээһээ уулзажа,
Дүүрэн шарай харуулан,
Дүхэриг дунда һуубад ха.

Шадал тэнхээ үлүүтэй
Шара Галдан түрүүтэй,
Дэгээ хэжэ мэгдэдэг
Дэмшэг,
Бүхэтэр Бэлигтэ,
Тогтууригүй Гүрэмпэл
Томоотойхон Сэрэмпэл,
Аляа энеэмгэ Ахаадай,
Тэбхэр хара Тэгшээдэй...

Тэдэнэй дунда мүн баһа
Эрхээ мэдүүлхэ хүсэлтэй —
Эжэлтуев Эрхэтэ.
(Баһажа, нүхэд, болохогүй:
Барилдаанай секцидэ
Эрхэтэ хүбүүн ябаһан юм
Эрдэм башада һураһан юм).

Хаража һууһан уладай
Харьяса хүлһөө адхатар,
Баимга үндэр наранай
Баруун тээшээ хэлбытэр,
Барилдабал даа хүбүүдүүд,
Мушхалдабал даа
мундагууд.
Хагза багса шүүрэлдээд,
Хамар ханшараа этэрэлдээд,
Улаан мяхаараа тулалдан,
Уухилалдан зүдхэнэд,
Тэрэнь-энэньшье гэлтэгүй,
Тэнсүү хүсэ харуулнад.
Уроалдаса шэдэхэдэнь,
Унаба гэһэн хүбүүншни
Эрбэд мэтээр эрьелдээд,
Энеэбхилжэ зогсоно.

Гамгүй шангаар шэдүүлээд,
«Газар таалаба» гэһэншни,
Бүргэд мэтэ дэрбэлзээд,
Бүгдын һагад зогсоно.

Хэды тиибэшье, барилдаан
Хэзээ нэгэтэ дүүрэдэг.
Аляа энеэмгэ Ахаадай
Аһан хүсэтэй гэгдэбэ.
Удаань гаража ерэгшэнь —
Урид бидэнэй дурдаагүй
Урбаан-Сэнгэ, жолоошон.

Тэрэнэй хойно хэниинь бэ?
Тэгшээдэйтэй барилдаад,
Эрхим шадабари харуулһан
Эжэлтуев Эрхэтэ.
Амжажа гараһан гурбанда
Альга ташалган шааяба.
Комсомолой үмэнэһөө
Хомор шагнал үгтэбэ.

Баатар гэгдэһэн гурбанай
Байраһаа буужа үрдингүй,
Табан-найман зүг тээшэ
Тархяа доһиһоор байтарнь,
Хүлеэгдээгүй нэгэ ушар
Хүнэй анхарал булаба.
Гүрбэл шэнги бэетэйхэн
Гуржабээгэй Оксана
Бадма, улаалзай сэсэгүүд
Баглаа болгожо барихаа.
Түмэн зоной дундаһаа
Түргэн гүйжэ гараба ха.
«Эгээл түрүү баатартань
Энэ баглаа ёһотой даа»,—
Ойндоо улад тухайлжа,
Ойро зуура замхана.
Аляа энеэмгэ Ахаадайн
Ара бэеэрнь годиржо,
Урбаан-Сэнгэ хүбүүнэй
Урда бэеэрнь гарангархёод,
Эрьесэ түргэн Оксана
Эжэлтуев Эрхэтэдэ
Энэ баглаагаа барюулба.
Агаар тэнгэриин зэдэлтэр,
Альга ташалган шааяба,
Олые үзэһэн ахайнар:
«Онлгосотон даа»,—гэлдэбэ.

4.

...Үдэшэлэн тээ Эрхэтын
Үүдэ хэншьеб тоншоо һэн.
Ошон гэһээнь, үүдэндэнь
Оодогорхон платяараа,
Үйлад гэһэн шодэтэйхэн,
Уралаа шангаар хазанхай,
Онсо илдам шарайтай
Оксанахан зогсолойл.
— Эжым «гэрһээ тонилоl»
гэз.
Эрхэтэ... шинии арсаа һаа,
Удаан иигэжэ зобонгүй,
Уһанда орожо үхэхэмни!
— Арсаха гэжэ юу
хэлэнэш!
Алтан энэ дэлхэйдэ
Эльгэ зүрхым эзэлһэн
Эгээн үнэтэй хүмнилши! —
Гэһэн бэеэрээ Эрхэтэ
Гэртээ хүтэлэн оруулба,
Айлшан болгон һуулгажа,
Амтан сангаар хүндэлбэ.

Үглөө үүрээр үүдээрнь
Гуржабээтэн хоюулаа
Гүйлдэн орожо ерэбэ ха.
«Харахабди даа... орон соо
Хам тэбэрилдээд
хэбтэхэ»... —
Бадма-Мэдэгэй сошордон,
Бараглаһаншнь тэрэ бэлэй.

Урда урдаһаа харалсаад,
Унтангүйгөөр хөөрэлдэн,
Эрхэтэ Оксана хоёрнай
Энеэбхилэлдэн һуугаа һэн.
Залуу наһанай шугамые
Залан зохидоор лаблажа,
«Тэдээншьегүйгөөр
хоолойгоо
Тэжээхэбди»,— гэлдэнхэй.
Үбгэ һамган болохоёо
Үни хада хэлсэнхэй,
Түрэ нааданай тухайда
Түсэбөө дэлгэн һуугаа һэн.
Баярлаһан Бадма-Мэдэг
Басагаа ошожо тэбэрибэ:
— Хүсэд бодонгүй
дуугараа б,
Хүлисэ... үгэ алдуураа... —
Эрхэтэ тээшэ эрьежэ,
Энеэбхилэн нэмээ һэн:
— Этигэл найдал
харюулмаар
Эрхим хүбүүн гээшэ хаш.
— Хари даа... хэлэнэл һэн
гүби,
Хамагай эрхим хүбүүн лэ...—
Сэрэн Цыденыч хажууһаань
Сэдьхэлээ ханангиар
дуугарна.

Хоёр үгөөр хэлэхэдэ,
Хойто жэлынь түрэ хэгдээ:
Эрхэтэ Оксана хоернай
Эбтэй һайхан айл болоо.
Багшын дээдэ һургуулида
Басаган аотанан оанбашье,
Заахан хүнэй түрэхэдэ,
Заочнодонь ороо һэн.

Армиин албые Эрхэтэ
Амжалтатайгаар дүүргэжэ,
Халуун нажарай эхиндэ
Хандагайта нютагтаа,
Хүдэр, дорюун, багжагар
Хүрэжэ ерэһэн, бэлэйл даа.
Хониндо дахин гарахадаа,
«Хоюулаа» гэжэ шиидэбэд.
Бадма-Мэдэг хүгшөөдэйнь
Багахан Васиинь адуулхаа
Баяртайгаар зүбшөөгөө.

5.

Үүрэй сайхын урда тээ
Үүдэн аалихан нээгдэжэ,
Хурьгад тээшээ Эрхэтэ
Хурдан алхамаа шэглүүлнэ.
Хони хурьгадаа эрьехэ,
Ходол харадаг журамаараа
Энэшье һүни Эрхэтэ
Эзэн янзаар алхална.
...Бүүлдэнь, бусажа
ябахадаа,
Һүниин мүшэтэ огторгой
Һайхашаажа, үни удаан
Һагнайн хараад зогсоно.
Үндэр мүшэдэй толон дор
Үлгэн дэлхэй эрьелдэн,
Замбуулинай хизаараар
Замаа гарган дүүлинэ.
«Аажам энэ дэлхэймнай
Амгалан тайбан байг лэ даа,
Эхэ нангин оромнай
Эб найрамдалай гуламтал.
Агуу оронойнгоо хүсые
Арьбадхаха хэрэгтэ
Оксана бидэ хоёршье
Оруулналди хубитаяа!» —
Иимэ сэбэр бодолойнгоо
Ирагуу хүгжэмдэ абтажа,
Үндэр, хаһаатай Эрхэтэ
Үүр хираанай һэбшээндэ
Үбсүүгээ табин зогсоно.

АРТИСТНУУД ХҮДӨӨ НЮТАГТА АЖАҺУУНА

Шэтын областиин, Буряадай автономито округой Зугаалай нютагай Цыбеновтэнэй гэр бүлэ нютагайхидтаа Шэнэ жэлэй концертын тусхай программа бэлдэжэ харуулба.

Энэ гэр бүлэдэ хүгжэмшэдшье, хатаршадшье, уран гоёор уншагшадшье бии юм. Зургаан хүбүүдые, зургаан басагадые Цыбеновтэн хүмүүжүүлээ. Цыбеновтэнэй үхибүүд— фермэ дээрэ гү, али мастерской соошье, һургуулида гү, али хүдөөгэй больницадашье — хаанашье хүдэлхэдөө, зохёохы эдэбхи үүсхэл гаргадаг юм.

Концертын түрүүшын номер — түрэл нютаг тухай дуун. Хуур, лимбэ, чанза — үндэһэн буряад инструментнүүд дээрэ Цыбеновтэн бултадаа шадамар бэрхээр наададаг. Һайн дуранай артистнарые ганса Зугаалайда мэдэдэг бэшэ юм. Уран һайханай районно, областной харалгануудта илажа, тэдэнэй абаһан олон дипломууд гэртэнь байха.

Табадахи класста һурадаг Бадма-Хандые «хатарай багша» гэжэ үхибүүд нэрлэдэг. Бадма-Ханда мэргэжэлтэй хатаршан болохо гэжэ эрмэлзэдэг. Мүнөө дээрээ тэрэ дүүнэртээ хатар заана.

Үхибүүдээ эжынь хатарта һургадаг. Тэдэнэрынь эжынгээ дуулахые мүнөөшье шагнаха дуратай юм.

Уран зурагай шадабариие үхибүүдынь эсэгэһээ дамжуулан абаа. Энэ гэр бүлын эзэнэй зурагууд колхозой музей соо табяатай. Баир хүбүүнэйнь зурагууд олон выставкэнүүдтэ харуулагдаһан байха. Цыцыгма басаганиинь уран зурагай багша, Цырен хүбүүниинь мэргэжэлтэ уран зураашан болохые хүсэдэг.

Цыбеновтэнэй гэр бүлын Шэнэ жэлэй концертые нютагайхидынь ехэтэ һонирхоо.

(ТАСС).

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙМНАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

ҮБГЭН КОММУНАРАЙ ХӨӨРӨӨН

— Нютагаймнай түүхээр һонирхоноб гэнэ гүш? Захаһаань хөөрэхэ болоо һаа, ехэшье мэдэхэгүйл хаб.., — гэжэ Самбу Сампиловичай түрүүшым асуудалда харюусан байхада:

— Совхозойтнай түүхээр һонирхоноб гэхэ гү даа, али түрүүшын хамтын ажахы яажа эмхидхэгдэһэн юм бэ? — гэжэ асуудалаа бүри тодорхойлон тайлбарилаа бэлэйб.

Хэжэнгын районой Ушхайтын совхозой түрүүшын коммунарнуудай нэгэн болохо Самбу Сампилович Сампилов мүнөө 90 наһаяа шахажа ябана. Түхэл шарайгаарнь, алхалха, хүдэлхэ маягаарнь энэ хүниие үндэр наһатай гэжэ хэлэхэнь бэрхэтэй. Ехэдээл һаа, 60 гаран наһа үгэхөөр. Тэрэнэй хөөрэхэ маяг, һонор ухаан болон түргэн хурса бодолые адаглахадаа, энэ үбгэжөөл тухай нютагаархидайнь «Самбу аба» гэжэ хүндэлэн хэлсэдэг юунһээ эхитэйб гэжэ тухайлхаар һэн.

— Ушхайта, «Комсомол» гэжэ нютагыемнай хүн зоной хэлсэхэдэ, нэгэ нютаг аад, юундэ хоёр ондоо нэрэтэй байгаа юм гэжэ эндэхи ушар түүхэ мэдэхэгүй зарим хүнүүд һанаха байха, — гээд, Самбу Сампилович хөөрөөгөө яаралгүйхэнөөр эхилнэ. — Иишэмнай анхан сагта Ушхайта гэжэ нуур байһан гэхэ. Тэрээн соо ушхай гэжэ нэрэтэй ухаангүй олон хорхойнууд байһан гэлсэдэг. Тиимэһээ хорхойн нэрэһээ нуурынь нэршэжэ, дам саашаа нютагнай Ушхайта гэжэ алдаршаһан юм.

1929 ондо мүнөөнэй Хүхэ-Дободо түрүүшын коммуна эмхидхэгдэһэн түүхэтэй. Тэрэ гэһээр хоёр жэлэй үнгэрһэн хойно Хэжэнгын голоор буусаяа түхеэрһэн 45 үрхэтэ айлай «Ажалша Хэжэнгэ» болоходо хамтархада, Ушхайта дээрэмнай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз эмхидхэгдэһэн юм. Адуун, хонин, мал һүрэгүүдээ ниилүүлжэ, бэеэ дааһан түрүүшынгээ алхамуудые эхилжэ ябаһан эдэ хоёр колхоз 1933 ондо бүри томодхогдон хамтараа бэлэй. Шэнэ ажахын «Комсомол» гэжэ нэрэ абахада, Ушхайтань колхозой түб һуурин, «Ажалша» отделениинь болоһон түүхэтэй.

— Анандаев Һэд-Доржо гэжэ хүн колхозой түрүүлэгшээр, Базаржапов Митэб бухгалтераар һунгагдаһан байха,— гэжэ, Самбу Сампилович тэрэ холын үйлэ хэрэгүүдые ухаан бодолдоо һэргээн, яаралгүйхэнөөр дурсана. — Колхозой правлениин гэшүүд болоһон долоон хүн тон түрүүн Анандаевтанайда сугларжа, хамтынгаа суглаан дээрэ табижа шиидхэхэ бүхы асуудалнуудаа тодорхойлоо һэмди. Удаань Чимидэй Халзанайда ехэ суглаан болоо бэлэй. Тиихэдэ Халзантан нютаг соогоо эгээл томо байшан гэртэй айл һэн хаш.

«Комсомол» гэжэ нэрэтэй колхозые эмхидхэхэ тухай тогтоолые батлаһан хамтын суглаан дээрэ үшөө хэдэн шиидхэбэри абтаһан юм даа. Норбо-Жамбал Цыренов мал ажалай, Данцаран Батомункуев хони үсхэбэрилгын, Самбу Сампилов таряан ажалай бригадирнуудаар, Радна Шагдаров колхозой ажахые даагшаар томилогдоһон байгаа.

Тэрэ үедэ залуу колхозой гол һалбаринь мал ажал һааб даа. Адуун, хонин, үхэр—мал ажахын эгээл ехэ баялигынь болодог байгаа. Хамаг ажал мориной хүсөөр хэгдэдэг һэн. Илангаяа газар хахалха, элдүүрилхэ ажалда олон морин хабаадуулагдадаг байгаа.

18 улаан анзаһатай, 2 плугтай Сампиловай бригада Бургаастайда, Жалгада 60 гектар шэнэ газар хахалжа, шэниисэ, хара таряа тариһан юм. (Эдэ плугууд үмсэһөө ороһон байха. Нэгыень Будаев Дэлгэртэн үгэһэн гэжэ Самбу Сампилович хөөрөө бэлэй). Анзаһашадаар гол түлэб басагад хүдэлдэг һэн. Намар болохоло, һайн ургаса абтаа бэлэй. Үрэжэлтэй шэнэ газарһаа ургаса бараг байгаа бээ гэжэ заримашуул тиихэдэ һанаһан байгаа.

— Түрүүшын бураздаа гаргаһан полимнай тэрэ гэһээр колхозой гол таряалан болоо. Нэгэшье жэл амарнагүй. Тиихэдэ саһа тогтоодог, мүльһэ шэрэдэг байгаабди,— гэжэ С. С. Сампилов баяртайгаар мэдүүлээ һэн.

Тэдэнэй таба үлүүтэй жэлэй туршада газараа улаан анзаһаар элдүүрилээд байхада, 1936 ондо түрүүшын мөөртэ трактор асаргадаһан байгаа. Хэжэнгын МТС-эй трактористнуудай курсада Сультим Ешеев һуража, Ушхайтын түрүүшын тракторист болоһон байна.

— Тракторынь түрүүшээр эбдэржэ зобоогоо. Оройдоо ябахагүй, запас частьнуудыньшье олдохогүй. Петровск, Улаан-Үдэ ошожо бэдэрдэг һэмди. Тиимэһээ трактор хэрэггүй, һаалта юумэн ха гэһэн ябаган үгэ бии болоо бэлэй. Зүгөөр оншыень оложо ябуулхада, тогтон торонгүй ябадаг юумэн байгаа. Тэрэ сагһаа хойшо мөөртэ, гэнжэтэ элдэб олон тракторнууд гараа гээшэб. Мүнөө хүсэтэ К-700 түхэлэй тракторые юун гэжэ һананат! Гансата аяар найман дэльбэ хутагатай плуг шэрэнэ. Түрүүшын тракторые энээнтэй жэшэхэдэ, энеэдэтэй...

Самбу Сампилович «Ажалша» дээрэ таряан ажалай 2-дохи бригадын бригадир болоод ябаа. Дансаран Арсаланов, Түшэн Тугутов гэгшэд 1-дэхи, 3-дахи бригадануудай бригадирнууд байгаа гэнэ. Гол түлэб шэниисэ, хара таряа обёос ургуулжа хуряагаад, тэрэнээ гүрэндэ тушаадаг байгаа. Таряа хуряалгын халуун хаһын һүүлээр Загарайн, Шэнэ-Элхиин тушаан абалгын пунктнууд руу морин, сар хамбынуудай һубарилдан гарадаг байһые үбгэн коммунарай үгэһөө уламжалан нюдэндөө хараһан мэтэ болоноб. Нэгэ сар тэргэдэ, 3,5—4 центнер ороохон багтадаг, нэгэ улаашан 3 сар хүтэлдэг байгаа. Иимэ хамбынууд 5—6 хоногто ябажа бусадаг байгаа юм гэнэ.

— Минии даадаг бригадада наяад морин, гуша гаран сар бии байгаа. Ажал хэхэ шадалтай далаад хүниие хүтэлбэрилдэг һэм. Хабарай тарилгын дүүрээдүй байхада: «Хорин хүниие уһанай модондо эльгээ», — гэһэн удхатай сааран ерэхэ. Яахабши, эндэшье, тэндэшье зон дутал дана ха юм гээд, табяа болохош. Тиихэдэ хура бороо яһала саг соогоо ородог һэн. Магад, тиимэһээ ургаса бараг һайн байжа болоо. Бүхы ажалнай бар хүсөөр лэ хэгдэдэг һааб даа. Хоёр мори оруулһан жаткаар таряа хадахабди. Хойноһоонь хэдэн һамгад боолто боохо. Нэгэ бухалда арбан боолто, нэгэ боолтодо нэгэ тэбэри таряан ородог байха. Эдэнээ тоог руу абаашажа, таряаень молотилкада сохиулжа сэбэрлээд, гүрэндэ тушаагша һэмди.

Тэрэ үедэ харанхыгаар болоно, хамтынгаа ажал хэдэг байгаабди. Тиигэжэл ажахыгаа хүл дээрэнь гаргаа, совет гүрэнөө шадаха зэргээрээ дэмжэлсээ гээшэбди. Хүн зомнай шэнэ һайхан байдалые зохёон байгуулхын тула хара хүлһөөрөө оролдожо гараа гэхэ байнаб. Энэ ехэ хэрэгтэ Ушхайтымнай ажалшад багаханшье һаа, амжалта туйлалтануудаараа нэмэри оруулалсаа. Мүнөөнэй энэ жаргалта байдалай эхин үндэһэн һуури тиихэдэл —гуша гаран онуудта табигдаа гээшэ. Эдэ бүгэдые манай үри хүүгэд, ашанар гушанарай ойлгожо, ёһотой совет хүнүүд болохыень хүсэжэ, ушар ёһоёо, уг унгияа хөөрэжэл байхые оролдогшоб,—гээд Самбу аба хөөрөөгөө түгэсхэбэ.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. С. Сампилов.

Авторай фото.

ЭДЭБХИТЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ ҮРГЭЛЖЭЛЬӨӨР

Агуусхэ Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан түүхын болон соёлой памятнигуудай бүхэроссин харалгада хабаадажа, республикымнай музейнүүд ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриеэ бүри эдэбхижүүлһэн байна. Буряадай музейнүүдэй нэгэдэлэй филиалай эрхэтэй гүрэнэй 13 музей, ниитын 38, һургуулиин 122 музей, дайшалхы, ажалай алдар солын 260 булан харалгада хабаадалсаа.

Музейнүүдые үргэдхэхэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн тухай хөөрэһэн экспозицинуудые шэнэлэн һэльбэхэ талаар ехэ хүдэлмэри харалгын үедэ хэгдэһэн байна. «Буряад орон 1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ» гэһэн үргэн ехэ экспозици түхеэрһэн Буряадай түүхын музейдэ эмхидхэлэй горитойхон хүдэлмэри хэгдээ. Тэрэшэлэн Улаан-Үдэ хотодо Зүүн зүгэй искусствын музейн жаса бүридхүүлэгдэжэ байна. Эдэ музейнүүдэй байшангуудай барилга дүүрэнтэхэ дүтэлэнхэй. Хяагта хотодо «Түбэй Азида ород географуудай хэһэн нээлтэнүүд» гэһэн музей, Сэлэнгын районой Тамча һууринда «Шажан мүргэлэй болон атеизмын музей» байгуулагдажа эхилээ. Хяагтын районой Шара-Гол, Баргажанай районой Улан, Загарайн районой Онохой, Хурамхаан, Тарбагатай һууринуудта, Закаменск хотодо хизаар ороноо шэнжэлгын ниитын музейнүүд эмхидхэгдээ. Харалгын үедэ Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан стационарна болон нүүдэл 17 выставкэ бэлдэгдэһэн байна.

Илангаяа Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай, С. Обручевой нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлгын музейнүүдэй коллективүүд выставкэнүүдһээ гадна бусад олон хэмжээ ябуулгануудые эмхидхээ гэжэ тэмдэглэмээр. Жэшээлхэдэ, Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ музей соо эмхидхэгдэһэн дайнай ветерануудтай — Советскэ Союзай Герой, РСФСР-эй габьяата уран зурааша Г. Н. Москалевтой, Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша Б. С. Садыковтай, республикын габьяата уран зурааша А. А. Окладниковтай уулзалганууд харагшадай халуун һонирхолые татаһан байна.

Харагшадай дунда ябуулагдадаг хүдэлмэриин түхэл маягуудай саашадаа хүгжэһые гэршэлһэн зарим тоо, баримтанууд эрдэм гэгээрэлэй һалбариин үшөө хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудые тодоруулаа бшуу. Жэшээлхэдэ, уулзалга, тематическа үдэшэ, һайндэр, салон болон ниитын хүдэлмэриин бусад онол арганууд музейнүүдэй хүдэлмэридэ бата һуури эзэлэнхэй. Энэ хэрэгтэ Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй театрай, хүгжэмэй училищиин, филармониин коллективүүд, дайнай болон ажалай ветеранууд, студентнэр эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, туһа хүргэдэг байна. Жэшээлхэдэ, ахалагша багша В. В. Гапоненко түрүүтэй Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой институдай студентнэр Новоселенгинскын декабристнуудай дурасхаалай музейдэ саг үргэлжэ ябажа, олон уулзалгануудые, выставкэ эмхидхээ.

«Аглаг дэлхэй дээрэ ажамидаралай түлөө» гэһэн выставкын нээгдэхэдэ, дайнай ветеран эхэнэрнүүдтэй уулзахаяа 400 шахуу хүбүүд, басагад ерэһэн байна.

Хүдөөгэй ажалшадые хангаха хэрэгтэ музейн хүдэлмэрилэгшэд ехэ анхарал хандуулдаг. Харалгын үдэрнүүдтэ нүүдэл выставкэнүүд 15 районой, 89 һуурин, тосхонуудта абаашагдажа, дүн хамта 37,2 мянган малшадай, таряашадай, механизаторнуудай, һурагшадай үзэмжэдэ дэлгээгдэһэн байна. Тиихэдэ 507 лекци уншагдаа.

Сэрэгшэдые шеф ёһоной хангалга эмхидхэгдээ. Сэрэгэй частьнуудта нүүдэл 10 выставкэ, 150 экскурси үнгэргэгдэһэн байна. «Буряад ороной сэрэгшэд», «Буряадай байгаали», «Шинии алба хэжэ байһан хизаар», «Буряад ороной революционно түүхэ» гэһэн темээр 115 лекци уншагдаа.

Музейнүүдэй экспозицияа шэнэлэн үргэдхэлгын, эрдэм-шэнжэлгын, эрдэм гэгээрэлэй талаар ажал ябуулгын дүнгүүд музейн хүдэлмэрилэгшэдэй конференци дээрэ согсологдоо һэн. Харалгын дүнгүүдээр Бүхэроссин эмхидхэлэй комитедэй I шатын дипломоор республикымнай музейнүүдэй нэгэдэл шагнагдаа. Селенгинск посёлогой 12-дохи СПТУ-гай Н. Кузнецовой нэрэмжэтэ арадай музей хоёрдохи шатын дипломдо хүртөө. Байгаалиин, БАМ-ай түүхын, ЛВРЗ-гэй түүхын, Зэдын районой Зэлтэрэ һууринай Советскэ Союзай Маршал К. К. Рокоссовскиин нэрэмжэтэ музейнүүд, нэгэдэлэймнай уран һайханай мастерской, Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музей, фонднуудай таһаг харалгын III шатын дипломуудаар урмашуулагдаа. Музейнүүдэй бүлэг хүдэлмэрилэгшэд РСФСР-эй Соёлой министерствын Хүндэлэлэй грамотануудта, мүнгэн шангуудта хүртэһэн байна.

Мүнөө республикымнай музейнүүд партиин XXVII съезд дээрэ зүбшэгдэхэ документнүүдэй проектнүүд тухай выставкэнүүдые олон газарта эмхидхэнхэй. Мүн партиин съездэ зорюулагдаһан шэнэ выставкэнүүдые бэлдэжэ байнхай. Тиихэ зуураа «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн» гэһэн темээр бэдэрэлгын хүдэлмэриие үргэлжэлүүлһээр.

Э. БУИНОВА,
Буряадай АССР-эй музейнүүдэй нэгэдэлэй эрдэмтэ-секретарь.

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

ЗАНШАЛТА МҮРЫСӨӨН

Советскэ Союзай Герой Ж. Тулаевай шанда хүртэхын түлөө боксоор заншалта мүрысөөн Хэрэн һууринда эхилбэ. Энэ мүрысөөн мүнөө 13-дахияа үнгэргэгдэхэнь.

Эндэ Эрхүүгэй, Слюдянкын, Шелеховэй, Усть-Кудай, Якутскын, мүн манай 120 эдир боксер хабаадалсаха юм.

Энэ мүрысөөндэ эхилэн хабаадажа, саашадаа ехэ амжалтануудые туйлаһан боксернууд олон. Нэрлэн хэлэбэл, РСФСР-эй түрүү һууриин түлөө мүрысөөнүүдтэ илаһан А. Асадулин, республикын, зонын нааданuудта шалгарһан Р. Будаев болоно. Тиихэдэ А. Хабалов Москвагай Бауманай нэрэмжэтэ Дээдэ техническэ училищида һураха зуураа, «Буревестник» бүлгэмэй түбэй соведэй суглуулагдамал командада оролсоһон юм.

В. Казаков, Б. Даданов, Д. Бабудоржиев, дүршэл ехэтэй республиканска категориин бусад судьянууд уулзалгануудые үнгэргэхэ юм.

Г. ВЛАДИМИРОВ.

МЭРГЭШҮҮЛ—САГААЛСА ДЭЭРЭ

Һур харбалгаар Буряадай АССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөн хоёр үдэрэй туршада Зүүн Сибириин технологическа институдай хүнгэн атлетикын манеж соо үнгэргэгдэбэ. Спортын хэдэн бүлгэмэй 40 гаран мэргэшүүл тэрээндэ хабаадаһан байгаа.

Эхэнэрнүүдэй дундаһаа «Динамо» бүлгэмэй республиканска соведэй һур харбагшад һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулба. Энэ бүлгэмэй тренер, уласхоорондын классай спортын мастер Цыбикмит Бумбошкина бүхы дүрбэн зайда илалта туйлажа, М-1 упражненеэр дүн хамта 1275 очко туджа, республикын чемпион болобо. Тэрэ 70 метрһээ харбахадаа, 299 очко абаһан байгаа. 60 метртэ —316, 50 метртэ—315, 30 метртэ 345 очко тудажа, түрүү һууринуудые эзэлһэн байха юм.

Уласхоорондын классай спортын мастер Светлана Николаева 64 очкогоор илагшада гартажа, мүнгэн медаляар шагнагдаа. Зүүн Сибириин технологическа институдай 2-дохи курсын студентка, спортын мастер Валентина Бубеева («Динамо»), гурбадахи һуури эзэлбэ.

Сэхыень хэлэхэдэ, манай республикын зарим хёрхо мэргэн басагаднай мүнөө дээрээ һулашаг һорилго бэлэдхэлтэй байжа, үндэр үрэ дүнгүүдые харуулжа шадабагүй.

Эрэшүүлэй дунда али бүхы зайда һонирхолтой, шанга тэмсэл болобо. 90 метр. Энэ зайда аха дүүнэр, спортын мастернууд: Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Валентин Дарханов, Улаан-Үдын 3-дахи дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагша Виталий Дарханов гэгшэд тус тустаа 280 очко тудажа, түрүү һууринуудта гараһан байна. Сэрэгэй алба хаагша, спортын мастер Константин Эрдынеев тэдэнэртэ 2 очкогоор гартажа, гурбадахи һуури эзэлээ.

Буряадай хүдөө ажахын институдай ветеринарна факультедэй 2-дохи курсын студент, спортын мастер Александр Савельев 70 метрһээ харбахадаа, эгээл үндэр үрэ дүн туйлаба — 321 очко.

Дүтын хоёр зайда — 50 болон 30 метртэ — тус тустань 324 болон 348 очко тудаһан К. Эрдынеев республикын чемпион болобо.

К. Эрдынеев М-1 упражненеэр харбахадаа, 1266 очко абаһан байна. Валентин Дарханов тэрээнһээ 15 очкогоор гээгдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлээ. Тэрэнэй дүү Виталий гурбадахи шанда хүртэбэ — 1246. «Динамо» бүлгэмэй спортын мастернууд А. Савельев, Г. Хагдыров, Ж. Дамбиев гэгшэд эрхим зургаанай тоодо ороо. Тиихэдэ Дархановуудай гурбадахи дүү — Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастер Владлен зарим зайнуудта яһала һайнаар харбаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Иигэжэ гурбан аха дүүнэр сагаалса дээрэ хёрхо мэргэнээ туршаба бшуу.

Мүрысөөнэй нээлгын парад дээрэ resspорткомитедэй түрүүлэгшэ Г. Н. Манжуев залуу харбагшад В. Дампилов, Н. Очирова, А. Савельев гэгшэдтэ СССР-эй спортын мастерай үнэмшэлгэнүүдые, значогуудые барюулһан байгаа.

— Энэ мүрысөөндэ илажа гарагшад яһала һайн үрэ дүнгүүдые туйлаба. Сэхыень хэлэхэдэ, бүхы харбагшадай һорилго бэлэдхэл жэгдэ бэшэ байна. Спортын зарим бүлгэмүүдэй бэлигтэй бэрхэ харбагшад номо, годлёор дуталдана. Эгээл тиимэһээ тэдэ түгэс һайнаар һорилго хэжэ шаданагүй. Энээндэ физкультура болон спортын республиканска комитет анхаралаа хандуулха ёһотой. Ушарынь гэхэдэ, июнь һарада үнгэргэгдэхэ РСФСР-эй арадуудай зунай IX Спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөндэ эртээнһээ бэлдэхэ зэргэтэйбди,—гэжэ манай республикын үнинэй тренернүүдэй нэгэн, спортын мастер Дашинима Эрдынеев мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходоо мэдүүлбэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ОЛООР ХАБААДУУЛХА

«Сагаан тэргэ» гэһэн шанда хүртэхын түлөө эдир шатаршадай дунда эхилһэн наадан дүүрэжэ, эрхимлэгшэдээ тодоруулба. Хэдэн үдэрэй туршада үргэлжэлһэн уулзалгын дүн гаргахада, Улаан-Үдын Железнодорожно районой 14-дэхи дунда һургуулиин команда түрүү һуури эзэлжэ, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ: Дүн хамта 23,5 очкотой болоһон тус һургуулиин команда ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Сагаан тэргэ» гэһэн шанда хүртэхын түлөө үнгэргэгдэхэ зонын нааданда хабаадаха эрхэдэ хүртэһэниинь һайшаалтай.

Удаадахи хоёр һуурине Октябрьска районой 25-дахи, Советскэ районой 3-дахи һургуулинуудай команданууд эзэлбэ. Эдэнэр тус тустаа 22,5—20,5 очконуудтай болоһон байгаа.

Хүдөөгэй һургуулинуудай дундаһаа Закаменск хотын 1-дэхи һургуулиин команда шалгарба. Нааданда түрүүшын гурбан һуури эзэлһэн командануудһаа захаамнайхид 11 очкогоор гээгдэһэн байба. Командын тренер В. А. Олейник һурагшадай дунда һуралсал, һорилгын хүдэлмэри гүйсэд ябуулаагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тиихэдэ Хурамхаанай, Түнхэнэй районуудай шатаршадай мүрысөөндэ хоёрдохиёо ороогүйнь халагламаар. Гэгээрэлэй министерство, ВЛКСМ-эй обкомой һуралсалай таһагай хүдэлмэрилэгшэд энэ асуудалые зүб шиидхэжэ, шадамар бэрхэ эдир шатаршадые нимэ харюусалгатай мүрысөөнүүдтэ олоор хабаадуулхые оролдохо ёһотой.

Эдир шатаршадай дундаһаа хэдэн бэрхэ хүбүүд, басагадые нэрлэлтэй. Жэшээнь, нэгэдэхи хюлгэ дээрэ наадаһан Иван Тулохонов 5 очко абажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Мүн Витя Хабанаев Вера Самбуева хоёр 4-дэхи, 5-дахи хюлгэ дээрэ наадажа, абажа боломоор 6-һаа 5—5 очко абажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэниинь һайшаалтай. Мүн Владик Ильин Оксана Сурикова хоёр 5—5 очконуудые абаа.

Ивалтын, Закаменскын эдир шатаршад Дима Хабитуев, Чингис Цыренов гэгшэд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлжэ гараа.

Нааданай дүн гаргахадаа, эрхимүүдээ тодоруулбашье, хүдөөгэй һургуулинуудта шатарай нааданда һаналаа багаар табина гэжэ тобшолол хэлтэй.

Л. ГАРМАЕВА,
РСФСР-эй судья.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мүрысөөндэ илагша 14-дэхи һургуулиин шатаршад (дунданьь—тренер В. М. Максимов).

О. КАРПУШЕВАЙ фото.

ТОБШОХОНООР

КОНЬКИ. Спортын энэ зүйлөөр Улаан-Үдэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн авиационно заводой стадионой елүүр дээрэ үнгэргэгдэжэ, 56 конькишад хабаадаһан байгаа.

Н. Левашова, О. Кокорина, Н. Черных гэгшэд басагадай дундаһаа илажа гарабад. Хүбүүдэй бүлэгтэ А. Дзюбенко, В. Ерофеев, О. Жвалюк гэгшэд эрхимлэжэ, гордой чемпионууд болобо.

САНА. «Буревестник» бүлгэмэй Түбэй соведэй түгэсхэлэй мүрысөөн Пермь хотодо боложо, Буряадай санашад яһала һайн үрэ дүнгүүдые туйлаба. 1-дэхи СПТУ-гай һурагшад Артем Соболев эдиршүүлэй дунда 10 километрэй урилдаанда хоёрдохи һуури эзэлээ. ВСТИ-гэй студент, спортын мастерта кандидат Андрей Грабовский залуушуулай дундаһаа 10 километрэй зайда зургаадахи һуурида гараба. Багшанарай институдай студент, спортын мастерта кандидат Саян Жамбалов эрэшүүлэй дундаһаа 20 километрэй зайда табадахи һуури эзэлһэн байха юм.

ХАДАҺАА САНААР ҺОЛЖОРОЛГО. Спортын энэ зүйлөөр Улаан-Үдэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ 40 спортсмен хабаадаһан байгаа. Басагадай дундаһаа 14-дэхи һургуулиин һурагша Наташа Татаурова эрхимлэбэ. Аха наһанай хүбүүдэй бүлэгтэ 14-дэхи һургуулиин һурагша Борис Модонов эрхим үрэ дүн харуулһан байна. Дундуур наһанай бүлэгтэ 13-дахи һургуулиин һурагша Дима Жигман, бага наһанай бүлэгтэ 42-дохи һургуулиһаа Паша Екимов шалгараа.

БАСКЕТБОЛ. «Улан-Удэтрансстрой» трестын комплексно спартакиадын түгэсхэлэй юһэдэхи зүйлөөр — баскетболоор мүрысөөн индустриально-педагогическа техникумэй спортзал соо болобо. Арбан команда сооһоо 397-дохи барилгахабсаралгын поездын физкультурнигууд амжалта туйлаа. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ тэдэнэр Таловска түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводой командые 30:26 тоотойгоор шүүбэ.

Тиигэжэ 397-дохи барилгахабсаралгын поездын физкультурын коллектив комплексно спартакиадада түрүү һуури эзэлээ. Забайкалиин транспортна барилгашадай спартакиадада арбан эмхиин мянга гаран хүдэлмэришэд болон алба хаагшад хабаадажа, спортивна мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байна.

Б. ВАСИЛЬЕВ.

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ ШАНГУУД

Шэнэ жэлэй шанда хүртэхын түлөө эдиршүүлэй дунда баскетболоор заншалта мүрысөөн Улаан-Үдын спортзалнууд соо үнгэргэгдэбэ. Эрхүү, Братск, Северобайкальск, Гусиноозерск, Каменск, Шэтэ болон Улаан-Үдэ хотонуудай 14 команда наһанай хоёр бүлэгөөр мүрысэһэн байгаа.

Аха наһанай эдиршүүлэй бүлэгтэ Эрхүү болон Улаан-Үдэ хотонуудай команданууд бүхы наадануудта илажа, түгэсхэлэй мүрысөөндэ уулзаха болоһон байгаа. Тиихэдээ нааданай түрүүшын хахад 24 : 24 тоотойгоор дүүрэбэ. Забһарлалгын һүүлээр Эрхүү хотын баскетболистнууд эдэбхитэй һайнаар хамгаалалта хэжэ, 56 : 36 тоотойгоор шүүгээд, шэнэ жэлэй шанда хүртэбэ. Шэтын эдир спортсменүүд Эрхүүгэй хоёрдохи командые 52 : 39 тоотойгоор илажа, гурбадахи һуурида гараба.

Бага наһанай эдиршүүлэй командануудай дундаһаа Кабанскын районой Каменск һууринай баскетболист хүбүүд Шэтын түлөөлэгшэдые 51 : 37 тоотойгоор шүүжэ, түрүү һуури эзэлбэ. Улаан-Үдэ хотын хүүгэдэй спортын 5-дахи һургуулиин һурагшад бронзо медаляар шагнагдаһан байха юм.

С. РАДНАЕВ,
ВСГИК-гай студент.

ШАТАРАЙ НААДАНУУД

Эдэ үдэрнүүдтэ Якутск хотодо РСФСР-эй Гэгээрэлэй министерствын эмхидхэһэн эдиршүүлэй зональна турнир боложо байнхай. Тэрээндэ манай республикын суглуулагдамал командын эдир шатаршад тренер Алексей Шагжиевай хүтэлбэри доро хабаадана. Алас-Дурна зүгэй шатаршадтай түрүүшынгээ турта уулзахадаа, 5:2 тоотойгоор шүүһэн байна.

Хубиингаа хюлгэнүүд дээрэ В. Дашинимаев, В. Захаров, В. Ходоев, Е. Кириллова гэгшэд илажа, А. Сысоев ба Н. Агафонова тэнсэжэ һалаа.

Л. АРАНЗАЕВА.

* * *

Кемеровэ хото зорижо, манай республикын эгээн бишыхан шатаршад мордобо. Тэдэниие дүршэлтэй бэрхэ тренер А. Митупов һурган һорино.

Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй дэбисхэр дээрэ 5-дахи класс хүрэтэр һурадаг багашуулай дунда үнгэргэгдэдэг «Сибириин найдал» гэһэн шангай түлөө мүрысөөн мүнөө заншалта болонхой.

Хубиин ба командна тоосоогоор үнгэргэгдэдэг энэ мүрысөөндэ Тугутов Тимур, Алсанов Саша, Кидаев Толя, Раднаев Саян, Лубсанова Аюуна гэгшэд хабаадаха юм.

А. ЦЫМБАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ. 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62. отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-96, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 3[...] Н-00333. Заказ № 13. Индекс 046[...]